

JERZY OSTROWSKI
Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN
Warszawa

Czterdzieści lat udziału Polski w pracach Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej

Z a r y s t r e ś c i. Z okazji czterdziestej rocznicy przyjęcia Polski do Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej autor, po krótkim scharakteryzowaniu tej organizacji, omawia w porządku chronologicznym udział przedstawicieli Polski w konferencjach i zgromadzeniach ogólnych MAK, a następnie nasze inicjatywy i wkład do dorobku niektórych komisji i grup roboczych Asocjacji. Artykuł kończą ogólne uwagi o naszej współpracy z MAK, apel o włączenie się do niej większej liczby polskich kartografów oraz obszerny wykaz publikacji na temat naszego dotychczasowego uczestnictwa w działalności Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej.

S ł o w a k l u c z o w e: kartografia polska, Międzynarodowa Asocjacja Kartograficzna, współpraca międzynarodowa w kartografii.

W lipcu bieżącego roku minęła okrągła, czterdziesta rocznica przynależności Polski do Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej (MAK) – pozarządowej organizacji naukowo-technicznej, zrzeszającej dziś 79 państw, reprezentowanych przez zgłoszone jej władzom instytucje lub organizacje kartograficzne. Z kolei przed rokiem przedstawiciele Polski po raz dwudziesty uczestniczyli w cyklicznym, odbywającym się co dwa lata, ogólnoswiatowym spotkaniu kartografów – tym razem w dalekim Durbanie (RPA). Są to dobre okazje, aby przybliżyć – zwłaszcza młodszym czytelnikom – dotychczasowy udział Polaków w różnych formach działalności tej jakże ważnej dla naszego zawodu i zasłużonej organizacji. Zwięzły przegląd tych naszych dokonań warto poprzedzić jednak również krótką charakterystyką i historią rozwoju Asocjacji, co potem pozwoli łatwiej umiejscowić poszczególne inicjatywy i działania przedstawicieli Polski.

Międzynarodowa Asocjacja Kartograficzna została powołana z inicjatywy kartografów szwedzkich, po trwających trzy lata dyskusjach na specjalnych spotkaniach roboczych, w 1959 r. w szwajcarskim Bernie przez delegatów 13

państw¹. Statut organizacji, która jako główne zadania wyznaczyła sobie inicjowanie i koordynowanie badań w dziedzinie kartografii, wymianę myśli naukowej i technicznej, podnoszenie poziomu szkolenia fachowego oraz krzewienie wiedzy kartograficznej przez organizowanie międzynarodowych konferencji, seminariów i działalności wydawniczą, został uchwalony przez I Zgromadzenie Ogólne MAK w 1961 r. w Paryżu, gdzie ponadto do państw założycielskich dooptowano 12 nowych członków. W następnym roku we Frankfurcie nad Menem odbyła się I Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna, już o charakterze merytorycznym, z udziałem 97 delegatów z 18 państw, którzy dyskutowali nad 28 wygłoszonymi referatami, poświęconymi generalizacji i aktualizacji map oraz dopiero raczkującej automatyzacji w kartografii, a także zwiedzili wystawę map, przygotowaną przez miejscowy Instytut Geodezji Stosowanej. Powyższe liczby przytoczono tu w celu zilustrowania jakże skromnego startu organizacji, a następnie jej systematycznego rozwoju w następnych latach, widocznego chociażby z zamieszczonego niżej zestawienia (tabl. 1), do którego jeszcze kilkakrotnie wrócimy.

Niezwykle ważne dla dalszej działalności Asocjacji, a także dla nas Polaków (o czym niżej), było II Zgromadzenie Ogólne MAK na przełomie lipca i sierpnia 1964 r. w Londynie i Edynburgu, które m.in. zdecydowało o obowiązującym przez kilkanaście następnych lat statusie MAK jako organizacji afiliowanej przy Międzynarodowej Unii Geograficznej (ale z odrębnymi władzami i budżetem), co zaowocowało tym, że następne zgromadzenia ogólne i konferencje Asocjacji aż

¹ Były to Austria, Belgia, Finlandia, Francja, Hiszpania, Holandia, RFN, Norwegia, Stany Zjednoczone, Szwajcaria, Szwecja, Wielka Brytania i Włochy, a więc wyłącznie rozwinięte państwa zachodnie.

po tokijską w 1980 r. były organizowane w ściślejszej koordynacji pod względem miejsca i czasu z kongresami MUG, tak że wszyscy zainteresowani mogli uczestniczyć w obu imprezach „za jednym przyjazdem”². Na zgromadzeniu tym przyjęto także do Asocjacji pięciu kolejnych członków (w tym Polskę i ZSRR) oraz powołano do życia, wzorując się na MUG, trzy specjalne komisje w celu realizacji pewnych konkretnych zadań w wielonarodowych zespołach specjalistów w okresach między kolejnymi zgromadzeniami ogólnymi. Decyzja ta okazała się niezwykle trafna i brzemenna w skutki, do dziś rzutująca na charakter działalności MAK. Do utworzonych bowiem wówczas Komisji I Kształcenia Kartografów, Komisji II Definicji, Klasyfikacji i Standaryzacji Terminów Kartograficznych i Komisji III Automatyzacji w Kartografii dołączały w następnych czteroletnich okresach coraz to nowe zespoły – niektóre na krótko (jedną, najwyżej dwie kadencje), inne na całe dekady, zmieniając przy tym często nazwy i zakres realizowanych zadań. Z utworzonych w 1964 r. komisja zajmująca się terminologią dotrwała, po wykonaniu zadania, do 1982 roku, dwie pozostałe zaś pracują, chociaż inaczej nazwane, do dziś w towarzystwie 18 innych, od ostatniego XII Zgromadzenia Ogólnego MAK w Durbanie działa bowiem w Asocjacji aż 20 komisji, w tym trzy zaledwie rocznym stażem³.

Między dwoma posiedzeniami II Zgromadzenia Ogólnego obradowała w Edynburgu II Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna z udziałem 233 przedstawicieli 30 państw (w tym Polski), na której wygłoszono 26 referatów. Od tego czasu takie jednoczesne zwoływanie zgromadzeń ogólnych i konferencji kartograficznych regularnie co cztery lata, a pomiędzy nimi co dwa lata tylko tzw. konferencji technicznych stało się zasadą w działalności Asocjacji⁴. W związku z przyjmowaniem w szeregi MAK nowych członków, tak że obecnie należy do niej już 79 państw, systematycznie wzrastała zarówno liczba delegatów na zgromadzenia ogólne, jak i uczestników kolejnych konferencji – od paruset w latach siedemdziesiątych do regularnie ponad tysiąca od początku lat dziewięćdziesiątych. Towarzyszył

temu, co oczywiste, wzrost liczby prezentowanych referatów (od 1978 r. także posterów) oraz liczby eksponatów na towarzyszących konferencjom wystawach kartograficznych, a od 1972 r. także technicznych⁵. Co jakiś czas pojawiały się również – na ogół z inicjatywy gospodarzy – różnego rodzaju innowacje, które stawały się następnie nieodłącznymi elementami kolejnych spotkań. Tak więc od 1978 r. towarzyszy im zawsze prezentowany przez kartografów amerykańskich w czasie IX Konferencji w College Park pod Waszyngtonem „przechodni” sztandar Asocjacji, uroczystie przekazywany kolejnym organizatorom; od 1982 r. oprócz szczegółowej tematyki obrad (początkowo kilkupunktowej, ostatnio zaś obejmującej ponad 20 zagadnień) każda konferencja ma swoje przewodnie hasło⁶; od 1989 r. nagradzane są najlepsze eksponaty (w kilku kategoriach) na międzynarodowych wystawach kartograficznych; wreszcie od 1993 r. organizowane są wystawy rysunków dzieci o tematyce kartograficznej, a najlepsze z nich są wyróżniane w ramach konkursu imienia zmarłej w 1992 r. amerykańskiej kartografki Barbary Petchenik.

Kontynuując te podstawowe informacje o zasadach, formach działalności i dokonaniach Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej należałoby jeszcze przynajmniej wspomnieć o trybie działania jej władz (Zgromadzenia Ogólnego, Komitetu Wykonawczego i Sekretariatu), a zwłaszcza o sposobie wybierania prezydenta, wiceprezydentów oraz przewodniczących komisji, następnie o finansowaniu jej prac ze składek państw członkowskich i dotacji UNESCO, o współpracy z innymi pokrewnymi organizacjami międzynarodowymi, o specjalnych akcjach szkoleniowych skierowanych na kraje rozwijające się, o nagradzaniu wybitnych kartografów i zasłużonych działaczy Asocjacji medalami lub godnością członków honorowych, wreszcie o ważnej działalności publikacyjnej – zarówno o wydawnictwach serijnych (do 1992 roczniku, a od 1983 r. półrocznym biuletynie), jak i specjalnych opracowaniach (słownikach, podręczni-

⁴ Od zasady tej odstąpiono tylko raz w latach osiemdziesiątych, bowiem VII Zgromadzenie Ogólne MAK, obradujące w 1984 r. w Perth (Australia) postanowiło odbyć swoje kolejne spotkanie w 1987, a nie jak wynikałoby to z rutynowego cyklu – w 1988 roku, a następnie kontynuować dotychczasowe dwu- i czteroletnie okresy od tej nowej daty. Chodziło tu o uniknięcie odbywania wielkich międzynarodowych spotkań pokrewnych organizacji (FIG, ISPRS, MUG i MAK) w tych samych parzystych latach.

⁵ Dokładne liczby uczestników oraz zaprezentowanych referatów i posterów na każdej z dotychczasowych (z wyjątkiem pierwszej) konferencji MAK zamieszczono w tablicy 1.

⁶ Np. ostatnia konferencja w Durbanie obradowała pod hasłem „Renesans kartografii”, ogólnym zaś hasłem najbliższej XXII Konferencji w hiszpańskiej La Coronii będzie „Kartografia wobec wyzwań zmieniającego się świata”.

² Niestety, później te wzajemne obopólnie korzystne powiązania uległy rozluźnieniu, na początku lat osiemdziesiątych afiliacja przestała obowiązywać, a od 1985 r. Asocjacja jest ściślej związana z dwiema innymi „siostrzanymi” organizacjami: Międzynarodowym Towarzystwem Fotogrametrii i Teledetekcji (ISPRS) i Międzynarodową Federacją Geodetów (FIG), tworząc wraz z nimi Międzynarodową Unię Geodezji i Kartografii (International Union of Surveying and Mapping).

³ Kompletny wykazy komisji i tzw. grup roboczych, powoływanych w coraz większej liczbie na kolejnych zgromadzeniach ogólnych MAK, zawierają opublikowane w naszym kwartalniku sprawozdania z tych zgromadzeń, zestawione w rozdziale III dołączonej bibliografii.

Tablica 1. Udział Polski w międzynarodowych konferencjach kartograficznych MAK

Nr	Miejsce i data konferencji	Liczba uczestników ogółem	Liczba przedstawicieli Polski	Wygłoszone referaty i postery ogółem	Polskie referaty (postery)		Polskie eksponaty na wystawach kartogr.
					wygłoszone	tylko rozprawione	
II	Edynburg (Wlk. Bryt.) – 1964	233	2	26	–	–	–
III	Amsterdam (Holandia) – 1966	250	23	36	2	2	6
IV	New Delhi (Indie) – 1967	120	2*	37	–	–	–
V	Stresa (Włochy) – 1970	280	4*	31	1	–	15
VI	Montreal (Kanada) – 1972	390	3	55	1	–	30
VII	Madryt (Hiszpania) – 1974	508	5*	61	2	–	16
VIII	Moskwa (ZSRR) – 1976	520	20	75	3	9	44
IX	College Park (USA) – 1978	412	7	95	2	3	13
X	Tokio (Japonia) – 1980	572	3	87	5**	4	28
XI	Warszawa (Polska) – 1982	432	239	60	10 (3)	–	812
XII	Perth (Australia) – 1984	861	6	83	–	2	12
XIII	Morelia (Meksyk) – 1987	417	17	81	2 (2)	7	44
XIV	Budapeszt (Węgry) – 1989	784	15	222	5 (1)	22	57
XV	Bournemouth (Wlk. Bryt.) – 1991	602	4	137	1	–	40
XVI	Kolonia (RFN) – 1993	1095	9	164	2 (2)	–	43
XVII	Barcelona (Hiszpania) – 1995	1337	14	360	3 (6)	–	51
XVIII	Sztokholm (Szwecja) – 1997	1073	22	292	1 (5)	1	38
XIX	Ottawa (Kanada) – 1999	1419	22	500	9 (10)	–	42
XX	Pekin (Chiny) – 2001	1157	17	594	10 (4)	6	53
XXI	Durban (RPA) – 2003	1079	18	320	5 (5)	1	46

* w tym prof. S. Leszczycki, reprezentujący Międzynarodową Unię Geograficzną

** w tym 4 zaprezentowane przez prof. B. Winida

kach, bibliografiach itp.), powstałych jako wynik współpracy międzynarodowej. Niestety, musimy tu poprzestać na powyższym wyliczeniu, tym bardziej że są to sprawy wykraczające poza temat artykułu, a ponadto zainteresowani mogą znaleźć szczegółowe informacje z tej dziedziny w obfitej literaturze przedmiotu⁷. Pora natomiast przejść do zwięzłego przypomnienia naszej czterdziestoletniej współpracy z Asocjacją, polskiego wkładu w działania tej organizacji oraz wyniesionych stąd korzyści.

Przeгляд ten wypada zacząć od kilku szczegółów związanych z doniosłym faktem przyjęcia Polski w poczet członków MAK, co nastąpiło w wyniku wniosku, przedłożonego ówczesnemu prezydentowi Asocjacji prof. E. Imhofowi przez prof. Stanisława Leszczyckiego z Instytutu Geografii PAN, przebywającego w Londynie na XX

Międzynarodowym Kongresie Geograficznym. Wniosek ten, skonsultowany przedtem z przebywającymi również w Wielkiej Brytanii dyrektorem Tadeuszem Michalskim z GUGiK i doc. Bogodarem Winidem z Uniwersytetu Warszawskiego, został rozpatrzony, wraz z wnioskami pięciu innych państw, na posiedzeniu Zgromadzenia Ogólnego MAK w Londynie 27 lipca 1964 r. W wyniku głosowania wszystkie kandydujące kraje zostały przyjęte jednomyślnie, przy czym Polska wysłała formalną deklarację członkowską wkrótce po powrocie naszej delegacji z Wielkiej Brytanii. Jednocześnie jako instytucja reprezentująca nasz kraj w MAK został zgłoszony resortowy Instytut Geodezji i Kartografii, o czym zdecydowały głównie względy finansowe, mianowicie możliwości opłacania corocznej składki członkowskiej w dewizach ze środków uzyskanych na ten cel przez GUGiK⁸.

⁷ O powołaniu organizacji i wszelkich formach działalności w pierwszym ćwierćwieczu istnienia – przede wszystkim w obszernej pracy F.J. Ormelinga *ICA 1959–1984, the first twenty-five years of the International Cartographic Association*, Enschede 1987, 138 s., a o ostatnich dwóch dziesięcioleciach – w poszczególnych numerach biuletynu „ICA News – Nouvelles de l’ACI”.

⁸ Po bezskutecznych staraniach o przydział dewiz na ten cel w Polskiej Akademii Nauk, Główny Urząd Geodezji i Kartografii uzyskał odpowiednie środki w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, któremu wówczas podlegał.

Bezpośrednio po londyńskim posiedzeniu Zgromadzenia Ogólnego dwuosobowa delegacja polska (dyr. T. Michalski i doc. B. Winid) wzięła udział w II Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej w Edynburgu. Nie wygłosiliśmy wówczas, co prawda, żadnego referatu i nie uczestniczyliśmy w okolicznościowej wystawie, ale nawiązane tam kontakty zaowocowały już zaproszeniem obu Polaków do nowo powstałych komisji MAK: doc. B. Winid został członkiem korespondentem Komisji I Kształcenia Kartografów, a dyr. T. Michalski członkiem rzeczowym Komisji II Definicji, Klasyfikacji i Standaryzacji Terminów Kartograficznych. Zarówno owo uczestnictwo w edynburskiej konferencji, jak i wejście przedstawicieli Polski do MAK-owskich komisji zapoczątkowało nasz stały, trwający do dziś mniej lub bardziej aktywny udział w tych obu podstawowych formach działalności Asocjacji. Te właśnie dwa nurty naszej obecności w MAK: czynne uczestnictwo w zgromadzeniach ogólnych, konferencjach i towarzyszących im wystawach oraz zaangażowanie w pracach niektórych komisji i grup roboczych prześledźmy tu oddzielnie, każdy w kolejności chronologicznej i, oczywiście, bez zbyteknych szczegółów, o tych bowiem informowaliśmy czytelników naszego kwartalnika na bieżąco i dość wyczerpująco. o czym świadczy dołączone do artykułu obszernie zestawienie bibliograficzne (zwłaszcza jego rozdziały II i IV). Tu poprzestaniemy zaś na przypomnieniu ważniejszych faktów z ubiegłego czterdziestolecia, ogólnym podsumowaniu wkładu poszczególnych ośrodków i osób w naszym kraju w dzieło współpracy międzynarodowej na forum MAK, wreszcie na próbie kilku końcowych refleksji na ten temat.

* * *

W okresie czterdziestu lat, jakie upłynęły od powrotu z Wielkiej Brytanii delegacji naszego kraju już jako członka Asocjacji, odbyło się 19 międzynarodowych konferencji kartograficznych, obradujących 10 razy w Europie, czterokrotnie w Ameryce Północnej, trzy razy w Azji oraz po jednym razie w Australii i Afryce, przy czym co drugiej z nich towarzyszyły – jak wiadomo – zgromadzenia ogólne MAK. W każdej z tych konferencji mniej lub bardziej licznie i aktywnie uczestniczyli przedstawiciele naszej kartografii, a polskie publikacje kartograficzne były prezentowane na prawie wszystkich wystawach (z wyjątkiem jednej, kiedy to zaginęły w drodze do New Delhi). Liczby ilustrujące ten nasz udział, szczególnie znaczący w ostatnim dziesięcioleciu, zestawione z podstawowymi danymi o wielkości kolejnych spotkań, zawiera przywoływana już wyżej tablica 1. Widzimy tu m.in., jak dużym wahaniem podlegało

nasze angażowanie się w tę formę pracy MAK, na początku uzależnione w znacznym stopniu od oddalenia miejsca konferencji od Polski i związanych z tym kosztów podróży.

Z typowym dla neofitów zaangażowaniem potraktowali Polacy udział w kolejnej po edynburskiej III Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej wiosną 1967 r. w Amsterdamie, na którą – niezależnie od pięciu osób delegowanych służbowo przez GUGiK – Komisja Kartograficzna Polskiego Towarzystwa Geograficznego zorganizowała autokarową wycieczkę 18 geografów i kartografów, dzięki czemu 23-osobowa grupa polska była tam jedną z liczniejszych. Dwoma (z 36 ogółem!) wygłoszonymi w Amsterdamie referatami doc. Lech Ratajski z Uniwersytetu Warszawskiego i dr Andrzej Makowski z Politechniki Warszawskiej rozpoczęli wówczas swój wieloletni aktywny udział w działalności MAK, przy czym oba te wystąpienia zostały wyróżnione opublikowaniem ich w 8 tomie prestiżowego rocznika „International Yearbook of Cartography”⁹. Z kolei na wystawie kartograficznej duże zainteresowanie wzbudziły pokazane przez nas oryginalne mapy krajobrazowe kontynentów do „Geografii Powszechnej” z lat 1962–1967, opracowane pod kierunkiem prof. F. Uhorczaka z UMCS w Lublinie.

Ze względu na koszt przelotu do odległej stolicy Indii New Delhi, nasz udział w kolejnym III Zgromadzeniu Ogólnym i IV Konferencji MAK w końcu 1967 r. był wręcz symboliczny, ograniczył się bowiem do obecności ówczesnego dyrektora IGIK doc. S. Kryńskiego oraz „gościnnie” prof. S. Leszczyckiego, przebywającego tam na Kongresie MUG. Nie było nas ani wśród referentów, ani na wystawie (z powodu wspomnianego zaginięcia eksponatów), znaleźliśmy się natomiast w grupie 15 państw (z 23 obecnych), które dopełniły obowiązku statutowego i przysłały raport o ich działalności kartograficznej w latach 1964–1967. Polski dwustronny raport, przygotowany w IGIK był, co prawda, jednym z bardziej lakonicznych, zawierał jednak podstawowe informacje o prowadzonych w naszym kraju pracach badawczych, kształceniu kartografów, działalności instytucji i organizacji oraz o najważniejszych publikacjach¹⁰.

⁹ Były to referaty o zjawisku węzłów generalizacyjnych L. Ratajskiego (VI. 1967) oraz o estetycznym i użytkowym aspekcie banu na mapie A. Makowskiego (VI. 1967); ponadto wśród referatów tylko rozprawionych wśród uczestników znalazła się bardzo nowatorska i szkoda, że nie upowszechniona propozycja definicji mapy dr. J. Gołaskiego z Akademii Rolniczej w Poznaniu.

¹⁰ Został on opublikowany, wraz z pozostałymi, dopiero w 1969 r., w 9 tomie „International Yearbook of Cartography”, ale dzięki temu jest w nim już wiadomość o rozpoczęciu wydawania z początkiem tego roku nowego kwartalnika pt. „Polski Przegląd Kartograficzny”. Dane bibliograficzne o tym pierwszym polskim raporcie narodowym oraz o wszystkich następnych znajduj zainteresowani w rozdziale IV dołączonego zestawienia.

Na następnej, IV Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej w podalpejskiej miejscowości Stresa (1970) z udziałem trzech naszych delegatów i również prof. S. Leszczyckiego jako przedstawiciela MUG, doc. L. Ratajski wygłosił jedyny polski, ale ważny i przychylnie przyjęty referat o metodycznych podstawach standaryzacji znaków na mapach gospodarczych¹¹. Widoczni byliśmy tym razem na wystawie kartograficznej, pokazując m.in. mapy plastyczne naszych gór i ścienną mapę gospodarstwa Polski.

Tylko trójka przedstawicieli Polski uczestniczyła również w kolejnej, V Konferencji Kartograficznej w 1972 roku w Montrealu i Ottawie, gdzie podobnie jak dwa lata wcześniej, jedyny referat wygłosił doc. L. Ratajski. To wystąpienie – o strukturze badawczej kartografii teoretycznej, które było pokłosiem dwuletniej dyskusji, prowadzonej pod jego kierunkiem w ówczesnym Zakładzie Kartografii Uniwersytetu Warszawskiego, okazało się jeszcze bardziej inspirujące niż poprzednie, a jego opublikowana wersja¹² należy do podstawowych prac dotyczących teoretycznych problemów kartografii i jest (obok artykułu J. Perkala o obiektywnej generalizacji z 1958 r.) najczęściej cytowaną za granicą polską publikacją z zakresu kartografii. Tu należy dodać, że na odbywającym się wspólnie z tą konferencją IV Zgromadzeniu Ogólnym MAK doc. L. Ratajski, który już od amsterdamskiej konferencji był znany i ceniony na forum międzynarodowym, został wybrany jednym z siedmiu wiceprezydentów Asocjacji oraz przewodniczącym nowo utworzonej Komisji Przekazu Kartograficznego. Wypada także wspomnieć o tak bogato po raz pierwszy zaprezentowanym polskim dorobku na tamtejszej wystawie, zwłaszcza w dziale poświęconym kształceniu kartografów, w którym szczególnym zainteresowaniem cieszyły się efektowne prace dyplomowe naszych studentów (w tym mapy ścienne z Uniwersytetu Warszawskiego), wysłane za ocean, mimo trudności technicznych, przez Komisję Kartograficzną Polskiego Towarzystwa Geograficznego.

Polski wkład do następnej VII Konferencji w Madrycie to z kolei dwa wygłoszone referaty: o kartograficznej koncepcji turystycznych planów miast J. i W. Ostrowskich¹³ oraz o określaniu blaknięcia kopii diazowych za pomocą tzw. xenotestu doc.

¹¹ Opublikowany w 11 tomie „International Yearbook of Cartography” (V: L. Ratajski 1971). Cyfry rzymskie przed nazwiskami cytowanych autorów oznaczają tu i dalej numery rozdziałów dołączonej bibliografii.

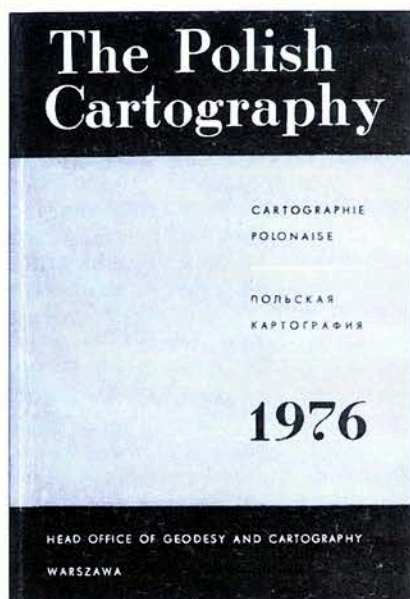
¹² Również w „International Yearbook of Cartography” tom 13 (V: L. Ratajski 1973).

¹³ Opublikowany w tymże międzynarodowym roczniku, tom 15 (V: J. Ostrowski, W. Ostrowski, 1975) i jeszcze w ubiegłym roku cytowany w australijskim czasopiśmie „Cartography”.

A. Makowskiego, a także prezentacja kilkunastu map i planów turystycznych na międzynarodowej wystawie kartograficznej. Wystawę tę zwiedziła także przebywająca w tym czasie w Hiszpanii 11-osobowa wycieczka pracowników i studentów z Zakładu Kartografii UMCS w Lublinie.

W 1976 r. miejscem obrad VI Zgromadzenia Ogólnego i VIII Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej była Moskwa. Udział licznej 20-osobowej grupy Polaków w tej konferencji poprzedziły, z uwagi na okazję dobrego zaprezentowania się wobec krajów zachodnich, szczególnie intensywne przygotowania. Zostały m.in. zrealizowane dwie inicjatywy Komisji Kartograficznej PTG i redakcji naszego kwartalnika – wydania okolicznościowej publikacji dla uczestników obrad oraz powołania specjalnego zespołu, koordynującego nasze przygotowania. Okolicznościowy tom w języku angielskim, zatytułowany „The Polish Cartography”, zawierający 8 artykułów naukowych, szczegółowe sprawozdanie z działalności kartograficznej w Polsce w latach 1965–1976 oraz obszerną bibliografię, został przygotowany przez zespół redakcji „Polskiego Przeglądu Kartograficznego”, a wydany na koszt GUGiK przez Państwowe Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych¹⁴. Wyłożone w czasie konferencji 500 egzemplarzy tej liczącej ponad 200 stron publikacji (ryc. 1) błyskawicznie rozeszło się wśród jej uczestników (głównie gospodarzy), spotykając się ze zrozumiałym zainteresowaniem. Drugim ważnym wydarzeniem, związanym z przygotowaniem do moskiewskiego spotkania, było powołanie przez dyrektora IGIK doc. Bogdanę Neya stałego Komitetu Doradczego do spraw Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej, który również w przyszłości koordynowałby naszą współpracę z MAK, a zwłaszcza przygotowania do kolejnych konferencji. W tym 10-osobowym zespole, kierowanym przez prof. L. Ratajskiego, zebrano, oceniono i wysłano materiały na wystawę międzynarodową, przygotowano formalny raport narodowy o działalności kartograficznej w Polsce w latach 1973–1976 na V Zgromadzenie Ogólne oraz zakwalifikowano, a następnie przygotowano do powielenia w jednolitej formie 12 polskich referatów. Tu warto zrobić dygresję i podkreślić, że powołany wówczas Komitet Doradczy, od 1992 r. noszący zobowiązującą nazwę Komitetu Narodowego do spraw Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej, działa – po różnych perturbacjach – do dziś przy Instytucie Geodezji i Kartografii.

¹⁴ Posłaliśmy tu za przykładem kartografów węgierskich, którzy począwszy od 1968 r. na każdą kolejną konferencję MAK wydawali wówczas zbiór swoich prac w języku angielskim pt. „Hungarian Cartographical Studies”.

Ryc. 1. Pierwszy tom specjalnej serii „The Polish Cartography”, przygotowany dla uczestników VIII Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej w Moskwie w 1976 roku

Fig. 1. The first volume of a special series „The Polish Cartography” prepared for the participants of the 8th International Cartographic Conference in Moscow in 1976

Tymczasem powróćmy do Moskwy latem 1976 r. Z wysłanych tam wspomnianych 12 referatów zostały zaprezentowane tylko trzy: T. Lankamer (PPWK) mówił o ściennych mapach gospodarczych kontynentów tego wydawnictwa, B. Sakławska (IGiK) o mapach tematycznych jako narzędziu oceny warunków bytowych ludności miejskiej, a doc. S. Alexandrowicz (UAM w Poznaniu) o obrazie ziem ruskich w kartografii polskiej XV i XVI wieku, przy czym ten ostatni dobrze zilustrowany referat wywołał szczególnie żywe zainteresowanie gospodarzy konferencji i szybko znalazł odzew w radzieckiej literaturze. Niestety, autorzy siedmiu referatów w ogóle nie zostali delegowani na konferencję, jeden zrezygnował z prezentacji, a na wygłoszenie wartościowego referatu doc. Janusza Gołaskiego o kartograficznej metodzie badań zabrakło czasu w przeładowanym programie obrad. Tym niemniej, wszystkie te referaty trafiły jednak do znacznej części uczestników konferencji. Nie było natomiast takich problemów z 44 polskimi ekspozatami na międzynarodowej wystawie kartograficznej, z tym jednak, że wyraźnie brakowało wśród nich szczegółowych map tematycznych, obarczonych

u nas wówczas klauzulą niejawności. Przypomnijmy wreszcie, że V Zgromadzenie Ogólne MAK powtórnie wybrało prof. L. Ratajskiego na wiceprezenta Asocjacji oraz przedłużyło mu przewodniczość Komisji Przekazu Kartograficznego.

Wkrótce po powrocie z Moskwy w Komisji Kartograficznej PTG zrodziła się myśl, że byłoby z wielu względów bardzo pożyteczne zorganizowanie w nieodległej przyszłości międzynarodowej konferencji kartograficznej w Polsce, upoważnia nas do tego bowiem zarówno wyrobiona już pozycja naszej kartografii na forum MAK, jak i możliwości organizacyjne. Ideę tę podchwycił najpierw entuzjastycznie prof. L. Ratajski, który następnie – po wstępnych sondażach z innymi członkami Komitetu Wykonawczego i dyrekcją IGiK – doprowadził do oficjalnego wystąpienia do prezesa GUGiK o zorganizowanie takiej konferencji w Warszawie w 1982 roku. Pismo w tej sprawie wspólnie wystosowali w listopadzie 1976 r. przewodniczący Komisji Kartograficznej PTG oraz dyrektor Instytutu Geografii Uniwersytetu Warszawskiego¹⁵, a po uzyskaniu pozytywnej opinii Komitetu do spraw Kartografii Ogólnej i oficjalnej decyzji prezesa GUGiK, złożyliśmy oficjalny wniosek do Komitetu Wykonawczego MAK, który rozpatrzył go i podjął ostateczną decyzję o przyznaniu Polsce organizacji XI Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej.

Decyzja ta zapadła w czasie IX Konferencji w 1978 r., która obradowała na Uniwersytecie Stanu Maryland w College Park w pobliżu Waszyngtonu. Niestety, w 7-osobowej grupie przedstawicieli naszego kraju zabrakło prof. L. Ratajskiego, który zmarł niespodziewanie w listopadzie 1977 roku, a na jego miejsce jako wiceprezidenta MAK zgodnie ze statutem Asocjacji został powołany do końca kadencji doc. Andrzej Ciołkosz z IGiK. Podobnie jak w Moskwie, z powodu nieobecności autorów przedstawiliśmy tym razem tylko dwa z pięciu przysłanych referatów rozprawczonych wśród uczestników i umieszczonych w programie obrad. Referaty wygłosili doc. A. Makowski – o znaczeniu atrybutów barw w projektowaniu map oraz doc. A. Ciołkosz – o zastosowaniu teledetekcji do kartowania środowiska w Polsce. Skromny był także nasz wkład w wystawę kartograficzną, na której pokazaliśmy przede wszystkim komplet najnowszych atlasów szkolnych, cieszących się dużym zainteresowaniem zwiedzających.

¹⁵ Zachował się rękopis tego dokumentu, którego zakończenie warto przytoczyć jako przykład sformułowanej w ówczesnym duchu argumentacji: „Zgodnie ze wstępną kalkulacją wpływów dewizowych i wydatków w złotych, konferencja taka byłaby nie tylko samoopłacalna, ale nawet przyniosłaby pewną nadwyżkę dla skarbu państwa. Jednak jej podstawowym nieprzeliczalnym efektem byłoby korzyści naukowe, technologiczne, społeczno-wychowawcze i propagandowe”.

Nietypowy był nasz udział w jubileuszowej, X Konferencji w 1980 r. w odległym Tokio, dokąd poleciało tylko trzech naszych przedstawicieli, ale wystaliśmy raport narodowy na V Zgromadzenie MAK oraz 9 referatów. Tylko jeden referat wygłosił jednak osobiście jego współautor doc. H. Kowalski (IGiK), który mówił o integracji procesu kartowania przy użyciu nowoczesnych technik rejestracji (referat przygotowany wspólnie z prof. Z. Adamczewskim, PW). Zaprezentowania czterech innych, umieszczonych w programie, podjął się prof. Bogodar Winid (Wydział Geografii i Studiów Regionalnych UW), streszczając (a także komentując) kolejno projekt światowego systemu informacji kartograficznej, przedłożony przez M. Piekutha z Legnicy, propozycję dr W. Żyszkowskiej (Uniwersytet Wrocławski) wykorzystania numerycznego modelu terenu do ilościowej charakterystyki rzeźby, rozważania J. i W. Ostrowskich o podejściu funkcjonalno-fizjonomicznym do opracowywania małoskalowych planów miast oraz próbę wykonania stereomap opartych na danych statystycznych, przedstawioną przez prof. F. Uhorczaka i B. Janocińską z UMCS w Lublinie. Dzięki temu polska kartografia została zaprezentowana na większości sesji plenarnych, a ambitne propozycje M. Piekutha i sugestywny pokaz serii stereoskopowych map statystycznych wzbudziły zainteresowanie wielu uczestników obrad. Na międzynarodowej wystawie kartograficznej Polska pokazała 28 ekspozatów, w tym 18 arkuszy *Narodowego Atlasu Polski*, a ponadto na wspólnej z MUG wystawie literatury geograficznej i kartograficznej było 11 polskich tytułów z zakresu kartografii (w tym 5 atlasów i „Polski Przegląd Kartograficzny”). Towarzyszące X Konferencji VI Zgromadzenie Ogólne MAK jednym z wiceprezydentów wybrało doc. A. Ciołkosza, a ponadto na przewodniczących dwóch nowo utworzonych komisji MAK zostali powołani doc. A. Ciołkosz i prof. B. Winid (o czym niżej).

Już ponad rok przed konferencją w Tokio, wiosną 1979 r. rozpoczęliśmy w kraju przygotowania do oczekującej nas latem 1982 r. XI Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej w Warszawie. Przede wszystkim w miejsce dotychczasowego Komitetu Doradczego przy IGiK prezes GUGiK powołał 28-osobowy Komitet Organizacyjny XI Konferencji Technicznej MAK. Na czele komitetu stał początkowo prof. B. Winid, ówczesny kierownik Katedry Kartografii UW, a po jego wyjeździe do Bangladeszu jesienią 1980 r. prof. B. Ney z doc. A. Ciołkoszem jako wiceprzewodniczącym. Ponadto w końcu 1980 r. utworzono w IGiK Biuro Konferencji MAK, którym

kierowała Lidia Sitek, oddelegowana tam z IGiPZ PAN. Komitet, podzielony na 7 komisji pracował intensywnie nad zorganizowaniem pamiętnego warszawskiego spotkania, m.in. zaproponował merytoryczny program konferencji, w tym – co było wspomnianą już innowacją w stosunku do poprzednich takich imprez – przewodni temat całych obrad: „Teoretyczne i praktyczne problemy kartografii tematycznej”. Niestety, nieoczekiwane utrudnienia, spowodowane wprowadzeniem w grudniu 1981 r. stanu wojennego, postawiły zorganizowanie konferencji pod znakiem zapytania. Jednak dzięki determinacji kierownictwa Komitetu Organizacyjnego oraz pomocy władz Asocjacji w osobach prezydenta F.J. Ormelinga i sekretarza-skarbnika O. Hedboma, w lutym 1982 r., po kilkutygodniowym nerwowym wyczekiwaniu, została podjęta decyzja o wznowieniu przygotowań oraz zorganizowaniu konferencji w ustalonym miejscu i czasie. Mimo nietypowych warunków, w tym trudności w kontaktach z zagranicą, udało się przygotować w terminie wszystkie przewidziane w programie imprezy (wystawy, wycieczki itp.) i publikacje. Ostatnie tygodnie, a zwłaszcza ostatnie dni tych wręcz karkołomnych przygotowań tkwią w pamięci wielu warszawskich organizatorów jako najbardziej pracowity okres w ich życiu zawodowym.

Sam przebieg warszawskiej konferencji, odbywającej się w dniach 29 lipca – 4 sierpnia w robiącym duże wrażenie na gościach z zagranicy Pałacu Kultury i Nauki (ryc. 2), a także wszystkie imprezy towarzyszące zostały bardzo szczegółowo zrelacjonowane bezpośrednio po jej zakończeniu, m.in. w specjalnych numerach naszego „Przeglądu” oraz „Biuletynu Informacyjnego Branżowego Ośrodka Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej Geodezji i Kartografii”¹⁶, dlatego w tym miejscu ograniczymy się do przypomnienia naszego wkładu merytorycznego oraz podania kilku podstawowych liczb.

Na program konferencji złożyło się 8 sesji referatowych, sesja plakatowa¹⁷, 4 wystawy kartograficzne, wycieczki techniczne, wycieczki pokonferencyjne do Krakowa i Gdańska, różne imprezy towarzyskie, a także 2 zebrania Komitetu Wykonawczego MAK oraz spotkania większości działających w Asocjacji komisji i grup roboczych. W szczególnie wypełnionym programie obrad zdołaliśmy umieścić 10 polskich referatów i 3

¹⁶ Wszystkie te podsumowania i sprawozdania, a było ich 23, zestawiono w wyodrębnionym podrozdziale II b) dołączonej bibliografii.

¹⁷ Ten rodzaj sesji, pozwalających w ograniczonych ramach czasowych wzbogacić i urozmaicić ofertę autorów wystąpień, wszedł na stałe do programów konferencji MAK począwszy od spotkania w College Park w 1978 roku.

Ryc. 2. Uczestnicy XI Międzynarodowej Konferencji przed Pałacem Kultury i Nauki w Warszawie
Fig. 2. Participants of the 11th International Conference (1982) in front of the Palace of Culture and Science in Warsaw

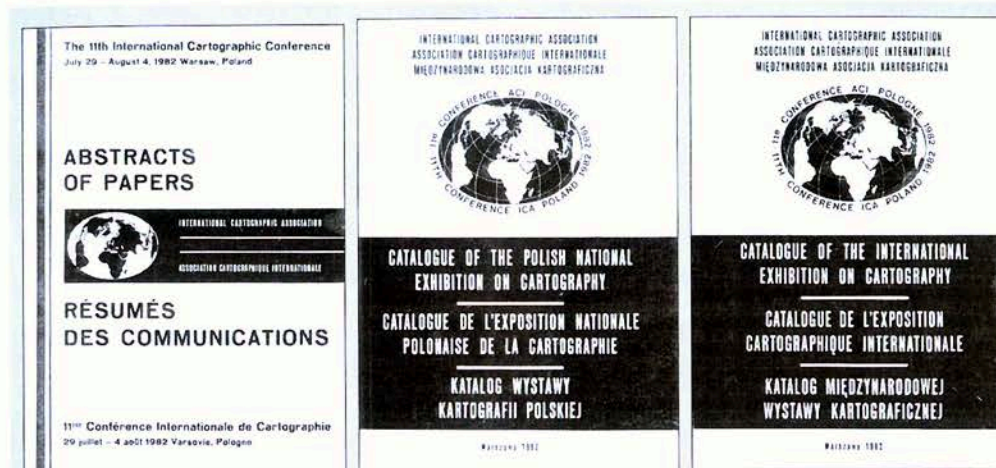
postery¹⁸. Wśród tych pierwszych był także wygłoszony w czasie uroczystości otwarcia referat doc. A. Ciołkosza (przygotowany wspólnie z J. Ostrowskim) o tradycjach i obecnym stanie kartografii w Polsce, zamówiony przez Komitet Wykonawczy MAK. Nasze wystąpienia sesyjne dotyczyły kolejno miejsca kartografii w systemie nauk (prof. B. Ney i dr K. Trafas z UJ) cybernetycznego modelu przekazu kartograficznego (prof. W. Grygorenko, UW)¹⁹, opracowania mapy użycia ziemi z zastosowaniem cyfrowej analizy danych satelitarnych (dr Z. Bochenek z IGIK), percepcji map w nowych polskich atlasach szkolnych (dr D. Licińska z Instytutu Doskonalenia Nauczycieli), polskich powojennych map topograficznych do celów gospodarczych (J. Bojanowska z GUGiK) i mapy typów rolnictwa Europy (prof. J. Kostrowicki z IGIK PAN); dwa

polskie referaty dotyczyły historii kartografii: prof. J. Babicz (Instytut Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN) mówił o zależności rozwoju kartografii tematycznej od rozwoju poszczególnych nauk o Ziemi, a dr J. Mościbroda i dr S. Gurba przypomnieli pomnikowy *Geograficzno-statystyczny atlas Polski* E. Romera; wreszcie w ramach specjalnej sesji poświęconej nazewnictwu geograficznemu prof. J. Kondracki (UW) przedstawił stan prowadzonych w Polsce prac nad standaryzacją nazw geograficznych, a doc. J. Gołaski (AR w Poznaniu) poruszył ważny problem współpracy interdyscyplinarnej przy ustalaniu nazw miejscowych na mapach topograficznych. Z kolei trzy polskie postery dotyczyły numerycznych metod klasyfikacji wybrzeży (dr M. Pelczar i J. Kunicki, Uniwersytet Gdański), map zanieczyszczenia atmosfery w Polsce (L. Majcher, IGIK) oraz etapów opracowywania nazw miejscowych na mapie topograficznej (doc. J. Gołaski).

Kilka zdań należy się przygotowanym przez nas wystawom kartograficznym. Obok wystawy

¹⁸ Stanowiły one ok. 22% wszystkich wystąpień w czasie konferencji (dla porównania – w Amsterdamie wygłosiliśmy 5%, w Moskwie 4%, a w Tokio 6% zaprezentowanych tam referatów).

¹⁹ Referat ten jako jedyny z polskich został opublikowany w 14 tomie „International Yearbook of Cartography” (VI: W. Grygorenko 1984).

Ryc. 3. Przykłady materiałów XI Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej w Warszawie: streszczenia referatów i katalogi wystaw
Fig. 3. Examples of materials from the 11th International Conference in Warsaw: abstracts of papers and the exhibition catalogues

międzynarodowej, na której znalazło się 869 eksponatów (w tym 165 atlasów) z 23 państw²⁰, przygotowaliśmy wielką wystawę kartografii polskiej, obejmującą naszą produkcję okresu powojennego, pokazaną poprzez 598 tytułów map w 752 arkuszach, 93 atlasy i 121 pozycji piśmiennictwa (razem 812 tytułów). Wystawa, przygotowana przez kiluosobowy zespół pod kierunkiem dr. B. Horodyskiego z Katedry Kartografii UW okazała się – co podkreślali zarówno przedstawiciele władz Asocjacji, jak i liczni goście z zagranicy – prawdziwym wydarzeniem konferencji i to nie tylko dlatego, że była bezkonkurencyjnie największa z wszystkich dotychczasowych prezentacji kartograficznego dorobku gospodarzy tych imprez, lecz także dzięki przejrzystemu układowi i bogactwu pokazanego materiału, którego różnorodność zaskoczyła wielu uczestników konferencji, w tym samych Polaków²¹. Wystawę tę niejako uzupełniła skromniejsza, lecz także przyjęta z dużym uznaniem wystawa historyczna, zatytułowana „Wśród starych map i atlasów Biblioteki Narodowej”, przygotowana przez zespół pod kierunkiem dr. B. Krassowskiego, na której pokazaliśmy 166 map i atlasów pochodzących z okresu od XV wieku po rok 1945.

XI Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna na tle swoich poprzedniczek wyróżniała się

także liczbą specjalnych, okolicznościowych publikacji. Oprócz standardowych wydawnictw, takich jak tom ze streszczeniami referatów, katalogi wystaw (ryc. 3) i pełne teksty referatów polskich, przygotowaliśmy dwa okolicznościowe tomy w języku angielskim, ilustrujące aktualny stan polskiej kartografii: drugi tom „The Polish Cartography” (z 10 artykułami) wydany przez GUGiK i 49 tom naszej eksportowej serii „Geographia Polonica” (z 14 artykułami), przygotowany w Instytucie Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN. Ponadto ukazały się specjalne numery „Geodezji i Kartografii”, „Prac IGIK”, naszego „Przeglądu” i magazynu „Poznaj Świat”.

W sumie warszawska konferencja została oceniona przez jej zagranicznych uczestników jako bardzo udana, zwłaszcza biorąc pod uwagę wyjątkową sytuację polityczną, w jakiej się odbywała. Dali oni temu wyraz w opublikowanych, niekiedy bardzo obszernych relacjach, w których podkreślali, obok walorów merytorycznych imprezy, także gościnność gospodarzy²².

Po zakończeniu konferencji w Warszawie i rozwiązaniu jej Komitetu Organizacyjnego wznowił działalność Komitet (już bez przymiotnika „Do-

²⁰ Wszystkie one zostały po konferencji przekazane do zbiorów kartograficznych połączonych bibliotek IGIK PAN i WGISR UW.

²¹ Tu należy oddać sprawiedliwość ówczesnej cenzurze, która „odtajniła” na tę okazję wiele arkuszy map topograficznych i tematycznych (poprzez zaklejenie informacji o ich klawzulach) oraz wydała „w ciemno” (bez sprawdzenia) zezwolenie na druk obszernego katalogu wystawy.

²² Spośród 18 dostępnych w kraju takich sprawozdań, szczegółowością i wnikliwością wyróżniają się relacje F.J. Ormelinga w „International Yearbook of Cartography” t. 23, 1983, A.A. Lutego i współautorów w „Izwestiach Akademii Nauk SSSR” 1983, nr 5, E.S. Bosa i współautorów w „ITC Journal” 1983, nr 1, Y. Masai i współautorów w japońskim „Chizu (Map)” t. 21, 1983, nr 1, a przede wszystkim zbiorcze 30-stronicowe sprawozdanie w „Bulletin du Comité Français de Cartographie” nr 93 z września 1982 r.

radczy") do spraw Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej przy IGIK, tym razem z prof. B. Neyem jako przewodniczącym, który przede wszystkim zajął się przygotowaniem raportu narodowego i ekspozatów na wystawę w Perth w zachodniej Australii, gdzie w 1984 r. odbyły się VII Zgromadzenie Ogólne MAK i XII Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna. Mimo wielkiej odległości do miejsca obrad, oprócz dwóch oficjalnych delegatów dotarła tam na własny koszt i aktywnie uczestniczyła w konferencji czteroosobowa grupa młodych kartografów z Wrocławia²³. Nie przedstawiliśmy tam natomiast żadnego referatu (tylko dwa rozprawiliśmy wśród uczestników), a polska ekspozycja na wystawie międzynarodowej, z dominującymi w niej mapami geologicznymi i atlasami szkolnymi, również wypadła dość skromnie.

Po tym wyraźnym „dołku” w naszej aktywności w MAK zrehabilitowaliśmy się trzy lata później już w mniej odległym meksykańskim mieście Morelia, dokąd jesienią 1987 r. zwołano VIII Zgromadzenie Ogólne i XIII Międzynarodową Konferencję Kartograficzną. Uczestniczyło w niej aż 17 przedstawicieli Polski, w tym 11-osobowa wycieczka Wrocławskiego Oddziału PTG i OPGK w Katowicach. Przedstawiliśmy tam dwa referaty i dwa postery (również wygłoszone w formie referatów): dr J. Krupski (Uniwersytet Wrocławski) omówił i dobrze zilustrował przezroczami pierwsze amerykańskie mapy w Polsce (referat przygotowany wspólnie z dr J. Piasecką z tegoż uniwersytetu), doc. A. Makowski poddał pod dyskusję problem „mapa fotograficzna czy mapa pogładowa?”, W. Mozolewska i H. Górski z Geokartu zaprezentowali nowo wydany przez tę firmę atlas narodowy Afganistanu, a J. i W. Ostrowscy podzielili się swoimi uwagami o pragmatycznych aspektach redagowania planów miast. Tradycyjnie już aż 7 wygłoszonych i przyjętych przez organizatorów referatów z powodu nieobecności autorów znalazło się jedynie w opublikowanych materiałach konferencyjnych. Dobrze prezentowała się tym razem ekspozycja polska (44 ekspozaty, w tym *Atlas Tatrzańskiego Parku Narodowego*, dwie mapy dla niewidomych i 11 map turystycznych) na międzynarodowej wystawie kartograficznej, przygotowana starannie po raz pierwszy, a co od tego czasu stało się już tradycją, przez dr. Jerzego Siwka z Katedry Kartografii UW. Na VIII Zgromadzenie Ogólne MAK przygotowaliśmy obszerniejszy od dotychczasowych, 36-stronicowy, po raz pierwszy drukowany raport narodowy

o naszych dokonaniach w latach 1984–1986, który przez wielu uczestników Zgromadzenia został uznany za jeden z lepszych wśród tam dostarczonych. Nie dotarło natomiast na czas wysłane drogą morską kilkanaście egzemplarzy przygotowanego z dużym wysiłkiem kolejnego tomu „The Polish Cartography”, zawierającego 11 artykułów naukowych ze streszczeniami także w języku hiszpańskim²⁴.

Gdy w 1999 r. XIV Konferencja MAK miała odbyć się w pobliskim Budapeszcie, powstała okazja do aktywnego udziału w niej dużej liczby polskich kartografów. Rzeczywiście, wysłaliśmy tam aż 28 obszernych streszczeń referatów i wystąpień posterowych, które zostały następnie opublikowane w liczącym 640 stron tomie materiałów konferencyjnych. W czasie obrad zaprezentowaliśmy jednak (a przybyło do Budapesztu 15 osób) tylko 5 referatów i jeden poster, autorzy pozostałych nie zostali bowiem delegowani do Budapesztu (byli tam natomiast dyrektorzy niektórych z nich). Polacy wygłosili referaty na temat wkładu OPOLIS do gospodarki narodowej poprzez kartowanie oparte na teledetekcji (prof. B. Ney, przygotowany wspólnie z W. Sujkowską, IGIK), o mapach zanieczyszczenia powietrza opracowanych na podstawie danych teledetekcyjnych (dr K. Trafas), o systemie map dotyczących produkcji rolnej (prof. Ewa Krzywicka-Blum, AR we Wrocławiu), zastosowaniu metody kartograficznej w analizie wybranych elementów z zakresu rolnictwa (dr Halina Klimczak, także AR we Wrocławiu) oraz o niektórych aspektach opracowywania map turystycznych (S. Galocz z PPWK we Wrocławiu), jedyna zaś prezentacja posterowa dotyczyła kieszonkowego atlasu Paryża jako załącznika do monografii miasta (J. i W. Ostrowscy oraz C. Jędrzejczak, UW). Na wystawę międzynarodową dr J. Siwek przygotował 57 ekspozatów, co jest dotychczas rekordem jeśli chodzi o nasz udział w takich ekspozycjach za granicą. Tym razem wyróżniał się wśród nich *Atlas Miasta Krakowa* oraz budzące duże zainteresowanie mapy dla niewidomych i słabo widzących (5 tytułów).

Kolejny „kryzysowy” występ Polaków miał miejsce w 1991 r. w czasie IX Zgromadzenia Ogólnego i XV Konferencji MAK w Bournemouth w Wielkiej Brytanii. Uczestniczyła w niej czwórka Polaków, ale jedyny referat wygłosił prof. B. Winid, a były to uwagi o treści atlasów narodowych dla krajów rozwijających się, które wywołały wyjątkowo żywą dyskusję. Przynajmniej jednak

nie udało się przygotować raportu narodowego – wskutek nie przysłania w terminie niezbędnych informacji przez większość proszonych o to instytucji. Nasz wizerunek ratowały polskie ekspozaty na wystawie kartograficznej, w tym interesujące mapy tematyczne (geologiczne i geomorfologiczne) oraz nowe podręczniki z zakresu kartografii.

Lepiej już było w 1993 r. na XVI Konferencji w Kolonii w RFN, gdzie spośród dziewięciu przybyłych Polaków referaty wygłosili prof. E. Krzywicka-Blum – o nowych typach planów miast z zastosowaniem tzw. skal operacyjnych i mgr A. Iwaniak – o projektowaniu map tematycznych z użyciem systemów opartych o bazy wiedzy, a postery przedstawili dr H. Klimczak – o zastosowaniu map kropkowych w regionalizacji (cała trójka z AR we Wrocławiu) oraz prof. A. Makowski, który krótko omówił (w imieniu nieobecnych autorów) odwzorowanie Roussilhe'a dla całej elipsoidy. Na wystawie międzynarodowej pokazaliśmy m.in. pierwsze arkusze *Atlasu Rzeczypospolitej Polskiej*, seryjne mapy topograficzne i tematyczne, kilka dobrych planów miast oraz, co stało się w naszych ekspozycjach „nową tradycją”, kolejne mapy dla niewidomych.

Ta tendencja do widoczniejszej obecności Polaków na konferencjach MAK utrzymała się dwa lata później, na X Zgromadzeniu Ogólnym i XVII Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej w Barcelonie, na której wśród 1337 uczestników było 14 naszych rodaków. Tym razem przygotowaliśmy, mimo problemów z materiałami, raport narodowy o działalności kartograficznej w Polsce w latach 1991–1995, wzorowany pod względem układu i rozwiązania edytorskiego na poprzednim raporcie z 1987 roku. Wygłosiliśmy w Barcelonie trzy referaty: dr P. Neytchev (Uniwersytet Gdański) mówił o podobieństwie między językiem naturalnym a kartograficznym, prof. J. Gołaski przedstawił podstawowe problemy kartowania zmian użytkowania ziemi, a M. Andrzejewska zrelacjonowała przygotowane wspólnie z dr M. Baranowskim (GRID Warszawa) numeryczne opracowanie map do *Atlasu Rzeczypospolitej Polskiej*. Przedstawiliśmy również sześć z dziewięciu zakwalifikowanych przez gospodarzy posterów²⁵. Kartografię polską na wystawie międzynarodowej reprezentowało 51 pozycji, z których największe miejsca zajmowały mapy Państwowego Instytutu Geologicznego, a największą uwagę zwracały tradycyjne mapy dla niewidomych. Wzięliśmy

także udział w zorganizowanej po raz drugi wspomnianej już wystawie kartograficznych prac dzieci, połączonej z konkursem im. Barbary Petchenik – i to od razu z sukcesem, jedno z wyróżnień zdobył bowiem 11-letni Łukasz Rybak z podwarszawskiego Płochocina.

Znacznie bliżej było Polakom na XVIII Konferencję MAK w Sztokholmie, toteż dotarli tam z Polski aż 22 osoby. Został jednak wygłoszony tylko jeden nasz referat – o mapach środowiska rolniczego i jego regionalizacji opartej na metodach taksonomicznych, autorstwa prof. Ewy Krzywickiej-Blum i dr Joanny Bac-Bronowicz. Bardziej widoczny był nasz udział w sesjach posterowych. Tematami pięciu polskich „plakatów” były komputerowe opracowania *Szczegółowej mapy geologicznej Polski 1:50 000* (dr W. Gogolek i T. Bielecki, PIG), mapy wśród innych środków informacji o terenie (prof. J. Gołaski), struktura języka mapy (dr P. Neytchev), kartowanie obszarów rolniczych w Polsce (prof. Krzysztof Koroleski, AR w Krakowie) oraz dokładność danych zbieranych do systemów informacji geograficznej na podstawie XIX-wiecznych map topograficznych (dr E. Wyczałek, AR w Poznaniu i dr I. Wyczałek, Politechnika Poznańska). Na wystawie międzynarodowej, ułożonej po raz pierwszy tematycznie, a nie według państw, wśród 38 polskich ekspozatów wyróżniały się atlasy, w tym będący na ukończeniu okazały *Atlas Rzeczypospolitej Polskiej*. Natomiast w kolejnym konkursie prac dzieci im. Barbary Petchenik jako jedną z ośmiu wyróżniono pracę 11-letniego Jacka Majewskiego ze Świąc.

Po trzech konferencjach na starym kontynencie, spotkania kartografów pod sztandarem MAK ponownie przeniósł się w odległe regiony globu, najpierw do Kanady, gdzie w 1999 r. odbyły się w Ottawie XI Zgromadzenie Ogólne i XIX Konferencja Kartograficzna. Na tę największą z dotychczasowych konferencji (1419 uczestników) udało się również 22 Polaków i mieliśmy tam także najwięcej naszych wystąpień: 9 referatów i 10 prezentacji posterowych. Referaty przedstawili: prof. J. Gołaski – o definicjach w kartografii; dr J. Drachal i dr W. Rudnicki (IGIK) – o mapach trzech polskich parków narodowych; prof. K. Koroleski – o polskich mapach środowiska służących zrównoważonemu rozwojowi; M. Andrzejewska, dr M. Baranowski, M. Okonek – o polskich atlasach elektronicznych; prof. E. Krzywicka-Blum, J. Kuchmister (AR we Wrocławiu) – o polskich doświadczeniach w zastosowaniu metody sonorycznej jako pomocy edukacyjnej dla uczniów niewidomych; dr J. Bac-Bronowicz – o połączeniu tradycyjnych i nowoczesnych

²³ Tę aktywność wrocławskich kartografów w Perth opisał szczegółowo członek owej grupy M. Piekuth (III c. 1985b).

²⁴ Nieznane są dalsze meksykańskie losy tej publikacji, a jej licznice zostawione w kraju egzemplarze są obecnie bardzo trudno dostępne.

²⁵ Niestety, w sprawozdaniu z tej konferencji (III c. M. Andrzejewska, Z. Stępień 1995) brak jest informacji o przedstawionych posterach i ich tematyce (wymienieni są tylko umieszczeni w programie autorzy).

metod w kartografii szkolnej; dr H. Klimczak – o analizie przestrzennej elementów liniowych w zarządzaniu rolnictwem; dr E. Wiśniewska, prof. T. Zawila-Niedzwiecki, M. Iracka – o kartowaniu lasów z zastosowaniem teledetekcji i GIS oraz A. Danielski (GEO-INFO) i dr E. Wyczałek – o polskim systemie szczegółowej informacji terenowej. Z kolei tematami przedstawionych posterów były problemy respektowania teorii kartografii (dr J. Korycka-Skorupa, UW), generalizacja kartograficzna w aspekcie lingwistycznym (dr P. Neytchev), polskie prace w dziedzinie kartografii produkcji rolnej (K. Koroleski), mapa sozologiczna Polski 1:50 000 (I. Krauze-Tomczyk, GUGiK i J. Ostrowski), prezentacja różnicowania krajobrazów na mapach parków narodowych (dr W. Rudnicki), pomiary GPS do szczegółowych systemów informacji o terenie (E. i J. Wyczałkowie), ocena warunków klimatycznych dla przekształceń użytkowania ziemi (dr J. Bac-Bronowicz), przedstawianie topografii terenu na podstawie danych teledetekcyjnych (dr J. Drachal), mapy geologiczne Wielkopolski (T. Bielecki) oraz wykorzystanie szczegółowej mapy geologicznej do opracowania mapy w skali przeglądowej (W. Gogolek). Podobnie jak na kilku poprzednich konferencjach, dobrze prezentowały się polskie ekspozycje na międzynarodowej wystawie kartograficznej, w szczególności nowe atlasy geograficzne, *Atlas Śląska Dolnego i Opolskiego* oraz kilkanaście map i planów turystycznych. Już trzeci raz z rzędu w konkursie imienia Barbary Petchenik została wyróżniona polska praca, tym razem bardzo efektowna mapa świata, wykonana przez Kamilę Sojkę z Warszawy.

Na XI Zgromadzenie Ogólne MAK przygotowaliśmy, po 12-letniej przerwie, czwarty już tom „The Polish Cartography”, znacznie obszerniejszy od poprzednich (z 18 artykułami), do którego włączono niezbyt fortunnie nasz raport narodowy. Warto tu jeszcze dodać, że w czasie obrad tego XI Zgromadzenia dużą aktywnością, zarówno w dyskusji, jak i wyborach nowych władz, wykazali się polscy delegaci – dyrektor IGiK prof. Adam Linsenbarth oraz dr Marek Baranowski²⁶.

Równie daleko, lecz w przeciwnym kierunku, do Pekinu musiało polecieć 17 polskich uczestników następnej, XX Konferencji MAK. Polacy wygłosili tam 10 referatów: dr Jolanta Korycka-Skorupa przedstawiła swój pogląd na drogę od danych ilościowych do metod prezentacji kartograficznej, dr T. Zarycki (UW) rozpatrywał przekaz kartograficzny z perspektywy praktyki

²⁶ Kandydował on również, niestety bez powodzenia, na jednego z wiceprezydentów Asocjacji.

lingwistycznej, dr J. Bac-Bronowicz pokazała na przykładzie opadów możliwości interpretacji danych o środowisku z zastosowaniem pól geometrycznych, dr K. Buczkowski i dr R. Olszewski (PW) omówili zastosowanie współczynników korelacji w analizie danych ilościowych, prof. E. Krzywicka-Blum i dr H. Klimczak wskazały na rolę kartografii wobec wybranych grup osób bez dostatecznej reprezentacji, prof. K. Koroleski mówił o mapach gleb jako źródle informacji o środowisku, a dr A. Iwaniak i dr W. Paluszyński o generalizacji map satelitarnych z zastosowaniem sieci neuronowych; trzy referaty dotyczyły kartografii polskiej: obecną sytuację kartografii rynkowej w naszym kraju omówił J. Janusiewicz (Eko-Graf, referat przygotowany z dr. J. Krupskim), koncepcję elektronicznego atlasu Polski przedstawił M. Okonek (Cartall), a wydane przez GUGiK wielobarwne mapy dla niewidomych i słabo widzących – dr J. Korycka-Skorupa i I. Krauze-Tomczyk. Pokazane przez nas 4 postery dotyczyły bazy danych mapy geologicznej 1:50 000 (T. Bielecki, W.G. Gogolek, B. Jaranowska, PIG), generalizacji map topograficznych ze skali 1:10 000 do 1:50 000 (W. Paluszyński, A. Iwaniak), zasad prowadzenia państwowego rejestru granic (Z. Baranowski i T. Lubowicka, GUGiK, dr K. Buczkowski) oraz potrzeb związanych z mapami specjalnymi dla przedszkoli i szkół (prof. E. Krzywicka-Blum, dr J. Bac-Bronowicz).

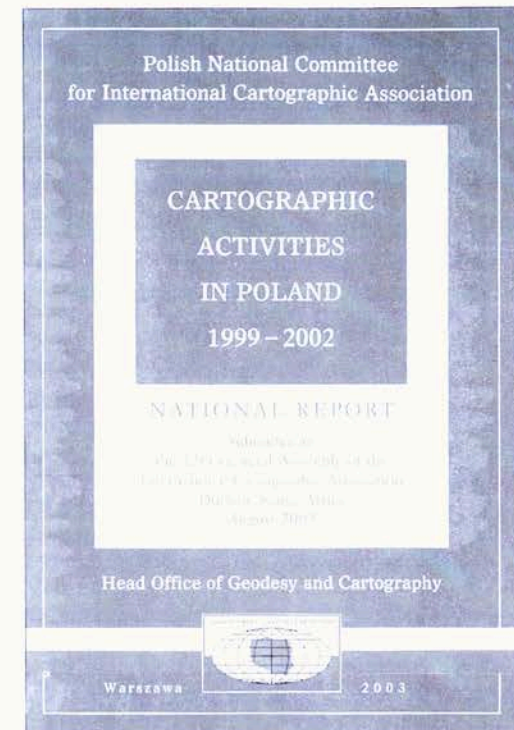
Spektakularny sukces odnieśliśmy w Pekinie w organizowanym od 1991 roku konkursie na najlepsze publikacje w kilku kategoriach ekspozycji międzynarodowej wystawy kartograficznej. Nagrody przyznano tam naszym dwóm mapom: panoramicznemu planowi Wenecji wydawnictwa Terra Nostra w kategorii map miast oraz satelitarnej mapie krajobrazowej Karkonoszy w skali 1:50 000, opracowanej w IGiK – w kategorii map satelitarnych. Tu dodajmy, że jednym z członków jury, oceniającego ekspozycje wystawy międzynarodowej, była prof. E. Krzywicka-Blum.

Pozostało jeszcze zwięźle omówienie udziału 18-osobowej grupy Polaków w ostatnim XII Zgromadzeniu Ogólnym i XXI Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej w 2003 r. w Durbanie w Republice Południowej Afryki. Przywieźliśmy tam przede wszystkim raport narodowy o naszej kartografii w latach 1999–2002, najobszerniejszy z dotychczasowych (50 stron), a ponadto bardzo efektownie wydany z licznymi barwnymi rycinami, głównie skorowidzami i fragmentami map (ryc. 4) dzięki finansującemu jego sporządzenie Głównemu Urzędowi Geodezji i Kartografii. W czasie konferencji zaprezentowaliśmy pięć referatów i tyleż posterów. Referaty wy-

głosili: dr R. Olszewski – o wykonywaniu map powierzchni statystycznej z użyciem nieliniowej sieci neuronowej; dr H. Klimczak – o modelowaniu kartograficznym rozmieszczenia zjawisk rzeczywistych; prof. E. Krzywicka-Blum – o projektowanym atlasie demograficznym świata; dr A. Iwaniak, dr R. Olszewski i W. Paluszyński – o różnych metodach agregacji obszarów zurbanizowanych na obrazach satelitarnych oraz A. Iwaniak i W. Paluszyński – o zastosowaniu bazy danych opartej na wiedzy do generalizacji map topograficznych. Postery, poprzedzone krótkimi prelekcjami przedstawili zaś prof. E. Krzywicka-Blum – o rejestracji sonorycznej, dr J. Bac-Bronowicz – o prezentacji kartograficznej danych odniesionych do punktów przy modelowaniu zjawisk ciągłych, dr K. Buczkowski – o klasyfikacji relacji przestrzennych, M. Kepińska (PW, z dr. P. Olszewskim) – o klasyfikacji wielocechowych danych przestrzennych przy użyciu sieci neuronowych, wreszcie Anna Leonowicz (IGiPZ PAN) – o badaniu kartogramów złożonych jako metody przedstawiania zależności geograficznych. Również w Durbanie zdobyliśmy jedną z nagród w konkursie na najlepsze ekspozycje wystawy międzynarodowej – ponownie w kategorii map miast, przy czym była to mapa tego samego autora (R. Atoyana) i tego samego wydawcy; tym razem był to panoramiczny plan Berlina. Natomiast już po raz czwarty zdobyła wyróżnienie praca polskiego ucznia w konkursie im. Barbary Petchenik; otrzymała ją 12-letnia Patrycja Matyszewska z Leszna koło Warszawy.

Powyższy nieco nużący przegląd, uwzględniający całościowo nasze wystąpienia i osiągnięcia na konferencjach kartograficznych MAK, nie wyczerpuje wszystkich aspektów tej formy naszej aktywności w Asocjacji. Zabrakło np. miejsca na jej porównanie z aktywnością przedstawicieli innych krajów, tematyką innych wystąpień i poziomem zagranicznych ekspozycji kartograficznych²⁷. Są to jednak problemy, mogące być przedmiotem odrębnej rozprawy, w tym miejscu zaś warto zakończyć ową listę dokonania kilkoma danymi zbiorczymi oraz spostrzeżeniami, wynikającymi częściowo z analizy tablicy 1. Otóż można z niej odczytać, że choć nasze uczestnictwo w kolejnych konferencjach (w tym liczba wystąpień) w ostatnim dziesięcioleciu w liczbach bezwzględnych bardzo wzrosło, to jednak

²⁷ Warto jednak przynajmniej w tym miejscu przypomnieć, że pewnym istotnym przejawem naszej aktywności na tych konferencjach było powierzenie przedstawicielom Polski przewodnictwo niektórych sesji. Prowadzili je m.in. J. Ostrowski w College Park, dr M. Baranowski w Morelli, H. Górski w Budapeszcie, prof. E. Krzywicka-Blum w Pekinie oraz dr J. Bac-Bronowicz i dr R. Olszewski w Durbanie.

Ryc. 4. Ostatni polski raport narodowy, przedłożony XII Zgromadzeniu Ogólnemu MAK w Durbanie w 2003 roku

Fig. 4. The last Polish national report, presented to the 12th General Assembly of ICA in Durban in 2003

w związku z jeszcze dynamiczniejszym rozrastaniem się samych konferencji²⁸, nasz względny udział pozostaje od wielu lat (z opisanymi wyżej perturbacjami) w zasadzie podobny. Począwszy od konferencji w Barcelonie stanowimy bowiem, podobnie jak niegdyś w latach siedemdziesiątych, 1–2% wszystkich uczestników, a nasze referaty i postery to 2–3% wszystkich prezentacji²⁹. Jeśli zaś chodzi o wystawy, to od kilkunastu lat wysyłamy na nie zawsze maksymalną dopuszczoną przez organizatorów (ze względu na ograniczenie powierzchni wystawowej) liczbę ekspozycji, plasując się pod tym względem w ścisłej czołówce wystawców.

Jeszcze kilka liczb, charakteryzujących nasz udział w konferencjach MAK. Począwszy od 1968 r. mieliśmy na nich w sumie 102 wystą-

²⁸ Sprzyjało temu także zastąpienie (począwszy od konferencji w Budapeszcie w 1989 r.) kilku lub kilkunastu sesji wyłącznie plenarnych kilkudziesięcioma odbywającymi się po kilka jednocześnie równoległymi sesjami referatowymi (np. w Pekinie było ich 65), co umożliwiło wielokrotny wzrost liczby wystąpień umieszczanych w programach obrad.

²⁹ Aktywniejsi byliśmy ostatnio tylko w Ottawie, prezentując 3,8% wszystkich referatów i posterów.

pienia (64 referaty i 38 posterów), nie licząc 57 referatów, których nie wygłoszono, ale zostały rozprawdane wśród uczestników lub opublikowane w materiałach. Autorami lub współautorami zaprezentowanych referatów i posterów było 71 osób, przy czym 21 z nich to autorzy co najmniej trzech takich wystąpień. Warto spojrzeć na początek tej listy, którą otwierają trzy „występujące” dopiero od konferencji w Budapeszcie w 1999 r. panie z Katedry Geodezji i Fotogrametrii Akademii Rolniczej we Wrocławiu – kolejno prof. E. Krzywicka-Blum (10 wystąpień), dr J. Bac-Bronowicz (7) i dr hab. H. Klimczak (5). Tyle samo zaprezentowanych referatów i posterów (tzn. po pięć) przygotowali ponadto prof. K. Koroleski i J. Ostrowski. Liczb tych nie należy oczywiście łączyć z ciężarem gatunkowym poszczególnych wystąpień; przypomnijmy chociażby oddźwięk, z jakim spotkały się tylko trzy, ale jakże ważne referaty prof. L. Ratajskiego. Można zresztą zauważyć ogólne zjawisko, że referaty wygłaszane na kilku pierwszych konferencjach, często przez największe ówczesne autorytety (m.in. E. Imhofa, A.H. Robinsona i K.A. Saliszczewa) i dotyczące istotnych problemów naszej dyscypliny, w ostatnich latach zostały zastąpione (oczywiście z wieloma wyjątkami) przez wystąpienia „rynkowe”, dotyczące drugorzędnych szczegółów i często wysłuchiwane przez kilkanaście osób z przewagą ziomków prelegenta. Warto przyrzeć się jeszcze liście instytucji, w których zostały przygotowane nasze wystąpienia. Oczywiście otwiera ją Akademia Rolnicza we Wrocławiu, na drugim miejscu jest Instytut Geodezji i Kartografii, a tuż za nim Politechnika Warszawska i Uniwersytet Warszawski. I jeszcze spostrzeżenie dotyczące tematyki naszych wystąpień. Od samego początku przez prawie wszystkie konferencje przewijała się w nich problematyka teoretyczna i ogólnometodyczna – w sumie 19 wystąpień (przede wszystkim L. Ratajskiego, J. Gołaskiego i P. Neytcheva); nieco więcej, bo 21 referatów i posterów dotyczyło różnych problemów opracowywania map tematycznych (głównie geologicznych, rolniczych i turystycznych planów miast), 14 razy zajmowaliśmy się kartograficzną metodą badań, 8 razy zastosowaniem teledetekcji w kartografii, a 7 razy problemami kartografii atlasowej. Dominującymi obecnie różnymi problemami nowoczesnych technologii numerycznych zajęliśmy się na tej arenie dość późno i dlatego każdy z nich jest reprezentowany tylko przez 4 lub 3 referaty.

Do refleksji na temat naszego udziału w konferencjach MAK wrócimy jeszcze w ogólnym zakończeniu, pozostało nam jeszcze bowiem krótkie przypomnienie udziału Polaków w drugiej ważnej

formie działalności Asocjacji, jaką są prace jej komisji i grup roboczych.

* * *

Polski wkład do dorobku poszczególnych komisji i grup roboczych MAK jest bardzo różny. W jednych od samego początku ich istnienia Polacy byli i są aktywnymi członkami, a nawet przewodniczącymi, z innymi utrzymują tylko sporadyczne kontakty, a są i takie, o których działaniu wiemy jedynie z literatury i dokumentów Asocjacji. Formalnie biorąc, od 1964 r. działały 54 komisje (w tym – o czym wspomniano – 20 działa obecnie), a ponadto 9 grup roboczych przekształconych następnie w komisje oraz 8 grup roboczych (w tym dwie wspólne z innymi organizacjami), które rozwiązano po kilku lub kilkunastu latach pracy. Często jednak na kolejnych zgromadzeniach ogólnych były korygowane lub zupełnie zmieniane nazwy takich komisji lub grup roboczych, mimo że w dalszym ciągu zajmowały się one w zasadzie tą samą lub niewiele zmienioną problematyką³⁰. Faktycznie mieliśmy zatem do czynienia z około trzydziestoma przeważnie kilkunastoosobowymi zespołami, zajmującymi się bardzo różnymi, zarówno ważnymi jak i raczej marginesowymi problemami kartografii i dyscyplin pokrewnych. Z tej trzydziestki Polacy mają istotny udział w dorobku dziesięciu komisji i grup roboczych, a jeszcze z kilkoma innymi raczej luźno współpracują. Ten nasz udział w działalności zespołów, w których wykazaliśmy się konkretnym wkładem pracy, przypomnijmy zatrzymując się krótko na każdej z owych komisji i grup roboczych w porządku chronologicznym ich powoływania lub włączania się Polaków do realizacji ich zadań³¹.

Jak wspomniano wyżej, już na samym początku naszej przynależności do MAK dyr. T. Michalski wszedł w skład powołanej wówczas Komisji Definicji, Klasyfikacji i Standaryzacji Terminów Kartograficznych, a prof. B. Winid został członkiem korespondentem Komisji Kształcenia Kartografów. Dużo powodów do satysfakcji mogą mieć polscy kartografowie ze swojego udziału w pracy pierwszej z tych komisji, nazywanej potocznie „Komisją Terminologii Kartogra-

ficznej”, która najwcześniej, tuż po konferencji w Edynburgu, przystąpiła do realizacji swojego zadania, jakim było opracowanie i przygotowanie do druku wielojęzycznego słownika-glosariusza terminów kartograficznych. Prace nad tym ważnym i potrzebnym dziełem, skoordynowane przez prof. E. Meynena z RFN, podjęli kartografowie z 14 krajów, w tym z Polski. Trwały one ponad 7 lat i zostały uwieńczone opublikowaniem w 1973 r. imponującego 570-stronicowego tomu (VII: *Multilingual Dictionary...*) zawierającego 1907 systematycznie zestawionych terminów wraz z definicjami w pięciu językach i odpowiednikami w dziewięciu pozostałych, w tym w polskim. Polską terminologię do tego słownika opracowała specjalnie utworzona w tym celu Podkomisja Terminologii Kartograficznej PTG, zorganizowana i kierowana przez dyr. T. Michalskiego³². Dzięki jego energii, wytrwałości oraz wysiłkowi całego zespołu nasza terminologia została opracowana jako jedna z pierwszych i, co ważniejsze, w miarę możliwości starannie i kompletnie. Dyrektor T. Michalski był także aktywnym uczestnikiem prawie wszystkich posiedzeń komisji MAK, na których składał sprawozdania z pracy polskiego zespołu i zgłosił kilka istotnych propozycji redakcyjnych³³.

Po opublikowaniu słownika Komisja Terminologii wznowiła działalność w 1974 r., przystępując do przygotowania jego drugiego, poprawionego i rozszerzonego (do 25 języków) wydania. Pierwszym etapem tych przygotowań było zebranie propozycji i uzupełnień od poszczególnych zespołów narodowych oraz innych komisji Asocjacji. Po śmierci dyr. T. Michalskiego w 1974 r. polskie propozycje (ok. 230 nowych terminów i 180 poprawek) przygotował pięcioosobowy zespół kierowany przez jego następcę w Komisji MAK, doc. A. Makowskiego. Posłużyły one, wraz z propozycjami z innych krajów, jako materiał przy ostatecznym wyborze nowych lub zmienionych haseł w drugim wydaniu słownika. Po dokonaniu takiego wyboru przez komisję prof. E. Meynena, nasz zespół przygotował polskie odpowiedniki nowych i skorygowanych haseł. Niestety, w następnych

latach nie udało się doprowadzić – wskutek trudności technicznych i finansowych, a w konsekwencji wieloletniego opóźnienia i zestarzenia się przygotowanego materiału – do druku tego drugiego wydania słownika jako publikacji MAK³⁴, a zajmujący się tym zespół (po 1980 r. ze statusem grupy roboczej) został rozwiązany w 1982 roku (VII: A. Makowski 1983)³⁵.

W działającej nieprzerwanie przez całe czterdziestolecie Komisji Kształcenia (w latach 1980–1984 Permanentnego Kształcenia, a od 1984 r. Kształcenia i Szkolenia) Kartografów powołany na jej członka prof. B. Winid wyjechał wkrótce do Etiopii, a kontakty z tą komisją utrzymywał przez kilka lat doc. L. Ratajski. Gdy w 1968 r. przystąpiła ona do opracowania propozycji typowego programu kształcenia kartografów oraz międzynarodowej bibliografii podręczników i skryptów wykorzystywanych w nauczaniu kartografii, Polska należała do 21 krajów, które przygotowały i wysłały kompletne materiały do obu tych prac³⁶. Zostały one uwzględnione w publikacjach, które Komisja Kształcenia Kartografów przedstawiła w 1970 r. na V Konferencji MAK w Stresie. Od 1976 r. (z przerwą w latach 1999–2003) Polskę reprezentuje w tej komisji prof. Jacek Pasławski z Katedry Kartografii UW. Na jej posiedzeniu w 1978 r. w College Park złożył on sprawozdanie na temat kształcenia kartografów w Polsce w ramach studiów uniwersyteckich i politechnicznych, a w 1982 r. był głównym organizatorem dwóch spotkań komisji oraz wizyty jej członków w Katedrze Kartografii UW przy okazji XI Konferencji MAK w Warszawie. Naszym wkładem do dorobku Komisji Permanentnego Kształcenia Kartografów jest także artykuł prof. W. Grygorenki o kształceniu kartografów w Polsce, opublikowany w ramach serii podobnych opracowań z innych krajów w 22 tomie „International Yearbook of Cartography” (VIII: *Papers elaborated...*, 1982). W ostatnich latach nasze bezpośrednie kontakty z tą komisją uległy rozluźnieniu, głównie z powodu niuczestniczenia – ze względów finansowych – w jej okresowych spotkaniach.

Z wszystkich działających dotychczas komisji Asocjacji najbardziej polska, jeśli chodzi o inicjatywę i ukierunkowanie działalności, była niewątpliwie Komisja Przekazu Kartograficznego, mimo

³⁰ Pełną listę 21 członków i ekspertów Podkomisji zawiera przedmowa do *Multilingual Dictionary...* s. X.

³¹ O postępie prac nad słownikiem i wylaniających się w ich trakcie problemach dyr. T. Michalski informował na bieżąco w swoich artykułach i sprawozdaniach w naszym „Przeglądzie” (VII a: T. Michalski 1969a – 1971).

³² Został on ostatecznie wydany dopiero w 1997 r. przez monachijskie wydawnictwo K.G. Saur, ale – ku zdumieniu dawnych współtwórców – jako praca J. Neumanna (byłego sekretarza Komisji Terminologii) i pod zmienionym tytułem *Enzyklopädisches Wörterbuch Kartographie in 25 Sprachen*. Krytyczną recenzję tego rzeczywiście dziś już anachronicznego opracowania, napisaną przez W. Kaprowskiego, opublikowaliśmy w naszym „Przeglądzie” T. 31, 1999, nr 1, s. 42–44.

³⁰ Takich zmian swojej nazwy nie uniknęła większość komisji działających przez okres kilku kadencji, a swoistymi „rekordzistami” są tu specjaliści od teorii kartografii, którzy pracują obecnie już pod siódmą nazwą, w tym trzykrotnie ze statusem grupy roboczej.

³¹ Źródłem szczegółowych informacji na ten temat są opublikowane głównie w naszym „Przeglądzie” i zestawione w dołączonej bibliografii (rozdział VII) sprawozdania polskich członków tych zespołów, przy czym niektóre z nich (np. Komisja Przekazu Kartograficznego i Grupa Robocza Atlasów Środowiska) mają tu w miarę kompletną dokumentację, o innych zaś informacje te są bardzo niepełne.

³⁵ Natomiast polski zespół do spraw tego słownika postanowił wówczas, wzorując się na kilku innych państwach, przygotować jego bardzo potrzebną polską wersję (z definicjami w języku polskim oraz odpowiednikami w językach angielskim, francuskim, niemieckim i rosyjskim) i jego byli członkowie co jakiś czas o tym postanowieniu sobie przypominają – ostatnio nawet z zamiarem rychłego przystąpienia do jego realizacji.

³⁶ W przygotowaniu tych materiałów oprócz doc. L. Ratajskiego uczestniczyli prof. S. Pietkiewicz (programy) i J. Ostrowski (bibliografia).

Ryc. 5. Posiedzenie Komisji Przekazu Kartograficznego MAK w 1973 roku w Warszawie pod przewodnictwem prof. Lecha Ratajskiego (w środku)

Fig. 5. A meeting of the ICA Commission on Cartographic Communication in 1973 in Warsaw, led by Professor Lech Ratajski (center)

że projekt zajęcia się w MAK tą problematyką wyszedł od kartografów czeskosłowackich. Ich delegat dr A. Kolačný z Pragi na III Zgromadzeniu Ogólnym MAK w New Delhi wystąpił z propozycją powołania w tym celu specjalnej grupy roboczej. Wniosek został przyjęty, a zorganizowanie i przewodnictwo zespołu, który nazwano Grupą Roboczą Informacji Kartograficznej, powierzono jego projektodawcy. W pierwszym posiedzeniu Grupy w Pradze i Karlowych Warach w 1969 r. wzięli udział doc. L. Ratajski i J. Ostrowski, którzy wprowadzili kilka istotnych zmian do programu pracy zespołu, przemianowanego na ich wniosek na Grupę Roboczą Przekazu Kartograficznego (VII b: J. Ostrowski 1970). Wkrótce potem dr A. Kolačný zrezygnował z pełnienia funkcji przewodniczącego i obowiązki te przejął doc. L. Ratajski. Już pod jego kierunkiem odbyło się drugie posiedzenie zespołu w 1971 r. w Warszawie, a po powołaniu w 1972 przez IV Zgromadzenie Ogólne MAK w Montrealu w miejsce dotychczasowej grupy roboczej Komisji Przekazu Kartograficznego z doc. L. Ratajskim jako przewodniczącym, jej pierwsze spotkanie robocze odbyło się we wrześniu 1973 r., również w Warszawie, z udziałem 15 osób, w tym 10 członków Komisji (ryc. 5). Ustalono wówczas program pracy komisji w najbliższej kadencji oraz przedyskutowano niektóre problemy języka mapy, przedstawione w referacie przewodniczącego o tzw. zależnościach semiotycznych i izo-

morficznych (VII b: W. Ostrowski 1973). Następne spotkania Komisji Przekazu pod kierunkiem prof. L. Ratajskiego odbyły się w Madrycie (1974), Londynie (1975), Moskwie (1976) i Hamburgu (1977). Oprócz dyskusowania nad teoretycznymi podstawami kartografii, inspirowanymi głównie referatami samego prof. L. Ratajskiego (VIII: L. Ratajski 1975, 1977), członkowie komisji zajęli się również opracowaniem bibliografii adnotowanej publikacji dotyczących problematyki przekazu kartograficznego. Udało się przy tym doprowadzić tylko do jej prowizorycznego wydania, opracowanego wspólnie przez kartografów brytyjskich, francuskich i polskich pod redakcją dr. Ch. Boarda z Londynu (VIII: *Bibliography of works...*, 1976). Nie został również zrealizowany pomysł prof. L. Ratajskiego – wskutek śmierci inicjatora w 1977 r. – zbiorowego opracowania na temat modelu przekazu kartograficznego.

Po prof. L. Ratajskim przewodnictwo Komisji Przekazu Kartograficznego przejął dr Ch. Board, a jej członkiem z ramienia Polski został J. Ostrowski. Uczestniczył on w posiedzeniu tego zespołu w 1978 r. w Madison (USA), zorganizował jego dwa spotkania w czasie konferencji w Warszawie w 1982 r.³⁷ oraz wziął udział w zorganizowa-

³⁷ Tu jest okazja do przypomnienia, że w czasie tej konferencji dr Ch. Board wygłosił ważny dla nas referat (omawiany także na zebraniu Komisji) o rozwoju idei przekazu kartograficznego z uwzględnieniem szczególnej roli prof. Lecha Ratajskiego, opublikowany następnie w „Polskim Przeglądzie Kartograficznym” T. 14, 1982, nr 4 oraz w „International Yearbook of Cartography” Vol. 23, 1983.

nym przez dr. Ch. Boarda międzynarodowym sympozjum w 1983 r. w Londynie, poświęconym praktycznym aspektom teorii przekazu kartograficznego.

W 1994 r. w Perth w miejsce Komisji Przekazu Kartograficznego powołano dwie grupy robocze: Koncepcji i Metodologii w Kartografii pod kierunkiem prof. U. Freitag z Berlina oraz Użytkowania Map z przewodniczącym dr. Ch. Boardem. Pierwsza z nich została po czterech latach przemianowana na Komisję Koncepcji w Kartografii, a ta z kolei (przejściowo jako grupa robocza) na Komisję Problemów Teoretycznych w Kartografii; wreszcie od 1999 r. działa w Asocjacji ostatni sukcesor dawnego zespołu prof. L. Ratajskiego – Komisja Kartografii Teoretycznej z przewodniczącym dr. A. Wolodtschenko z Politechniki w Dreźnie. W pracy tej komisji aktywnie uczestniczy dr P. Neytchev z Uniwersytetu Gdańskiego, który m.in. w 2002 r. zorganizował na tym uniwersytecie międzynarodowe sympozjum na temat wybranych problemów kartografii teoretycznej. Wzięła w nim również udział kiluosobowa grupa Polaków, w tym członek korespondent komisji prof. J. Gołaski³⁸. Przedstawiciele Polski wzięli także czynny udział w dwóch kolejnych spotkaniach Komisji Kartografii Teoretycznej: prof. J. Paślowski w 2003 r. w Wilnie (z referatem o mapach dla niewidomych) oraz J. Ostrowski kilka miesięcy później w Durbanie.

Następną chronologicznie komisją, w której pracach miał istotny udział przedstawiciel Polski, była powołana w 1972 r. w Montrealu i działająca aktywnie do roku 2003 Komisja Technologii Kartograficznej, również zmieniająca parokrotnie nazwę: w latach 1980–1984 na Komisję Produkcji Map, 1984–1995 – Komisję Technologii Produkcji Map, aby ostatnio powrócić do nazwy z lat 1980–1984. Przez cały ten okres jej członkiem (do 1977 r. jako członek korespondent) był prof. A. Makowski. Uczestniczył on aktywnie w kilku roboczych spotkaniach komisji, które początkowo skrupulatnie relacjonował w naszym kwartalniku (VII: A. Makowski 1973–1983), wraz z innymi jej członkami opracował propozycję terminologii technik kartograficznych oraz oryginalne diagramy technologicznych procesów produkcji map, a przede wszystkim jest współautorem bardzo pożytecznego kompendium technik kartograficznych, wydanego w 1988 r. po wielu latach intensywnej pracy komisji (VIII: *Compendium...* 1988).

³⁸ Materiały tego seminarium z referatem dr. P. Neytcheva o języku mapy, ukazały się w 2003 r. i zostały rozproszony wśród delegatów na XII Zgromadzenie Ogólne MAK w Durbanie (VIII: *The Selected problems...* 2003).

Do współpracy z trzecią z powołanych w 1964 r. komisji MAK, mianowicie Komisją Automatyzacji w Kartografii, włączyliśmy się – ze względu na stan zaawansowania tej dziedziny w Polsce – dość późno. Jedynym latem 1973 r. 8-osobowa grupa z Polski wzięła udział w charakterze obserwatorów w zorganizowanej przez Węgrów w Budapeszcie sesji roboczej tej komisji oraz wystawie map wykonywanych z zastosowaniem techniki automatowej³⁹. Dopiero po IX Konferencji Kartograficznej MAK w College Park bliższe kontakty z Komisją Automatyzacji nawiązał doc. H. Kowalski z IGIK jako jej członek korespondent. Był on też jednym z 12 wykładawców na specjalnym seminarium szkoleniowym, zorganizowanym przez tę komisję jesienią 1978 r. w Nairobi. W latach 1980–1984 zespół zmienił przejściowo nazwę na Komisję Kartografii Komputerowej, a następnie aż do 1995 r. działał jako Komisja Nowoczesnych Technologii. Członkiem tej komisji z ramienia Polski był od początku dr M. Baranowski, a gdy w 1995 r. na X Zgromadzeniu Ogólnym MAK w Barcelonie dokonano fuzji tego zespołu z działającą od 1987 r. Komisją Użytkowania Map i Danych Przestrzennych, powołując nową Komisję Wizualizacji, został jednym z członków jej zarządu. Do komisji tej weszła również Maria Andrzejewska (GRID Warszawa) jako jej członek korespondent. Uczestniczyli oni aktywnie w trzydniowym posiedzeniu komisji latem 1997 r. w Gävle (Szwecja), a wiosną następnego roku zorganizowali również trzydniowe bardzo udane kolejne posiedzenie tego zespołu w Warszawie z udziałem 19 osób⁴⁰.

W powołanej w 1972 r. najpierw grupie roboczej, a od 1976 r. Komisji Historii Kartografii mieliśmy od początku naszego przedstawiciela w osobie Edwarda Schnaydra z Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie. Uczestniczył on, co prawda, tylko w dwóch posiedzeniach tego zespołu, ale prowadził z jego przewodniczącą dr Helen Wallis z Londynu ożywioną korespondencję, wnosząc znaczny wkład – przede wszystkim opracowując wspólnie z innymi polskimi historykami kartografii 8 obszernych haseł – do przygotowanego we współpracy międzynarodowej i wydanego ostatecznie w 1987 r. cennego glosariusza innowacji

³⁹ Na wystawie tej pokazaliśmy 8 kartogramów powiatowych Polski wykonanych na drukarce wierszowej w Głównym Urzędzie Statystycznym, zaznaczając tym swój udział w poszukiwaniu nowych rozwiązań technologicznych w kartografii tematycznej.

⁴⁰ Warto tu na marginesie zauważyć, że w pewnym związku z działalnością Komisji Kartografii Komputerowej oraz Zaawansowanych Technologii pozostawały zajmujące się podobną problematyką tzw. spotkania Euro-Carto, organizowane od 1981 r. w różnych krajach Europy pod patronatem MAK i często razem z posiedzeniami tych komisji. Uczestniczył w nich systematycznie dr M. Baranowski, a w 1991 r. był głównym organizatorem konferencji Euro-Carto IX w Warszawie i Pultusku z udziałem 90 osób z 14 krajów.

kartograficznych do roku 1990 (VIII: *Cartographic innovations...* 1987).

Prof. Jerzy Kondracki z Instytutu Nauk Fizyczno-geograficznych UW był aktywnym członkiem utworzonej w 1976 r. w Moskwie i działającej do roku 1987 Wspólnej Grupy Roboczej Atlasów (po 1984 r. Map i Atlasów) Środowiska Międzynarodowej Unii Geograficznej i Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej. Uczestniczył on w prawie wszystkich posiedzeniach grupy, składając na nich systematycznie sprawozdania z prowadzonych w Polsce prac na tym polu oraz skrupulatnie informując o przebiegu owych spotkań w naszym „Przeglądzie” (VII g: J. Kondracki 1978a – 1984). Poza tym Polska była dwukrotnie gospodarzem posiedzeń tej nietypowej grupy roboczej – najpierw jej piątego dwudniowego zebrania wiosną 1980 r. w Warszawie z czterema naszymi referatami⁴¹ oraz roboczego ósmego spotkania latem 1982 r. także w Warszawie przy okazji XI Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej. Trwałym śladem polskiego udziału w pracach grupy są przygotowane przez nas przykłady atlasowych map środowiska (Polski i Tatrzańskiego Parku Narodowego) w dwóch wydanych zestawach takich wzorcowych opracowań (VIII: *Examples of environmental maps...* 1980 i *Further examples...* 1984).

Jak już wiemy, w czasie VI Zgromadzenia Ogólnego MAK w 1980 r. w Tokio na przewodniczących dwóch nowo utworzonych komisji wybrano prof. B. Winidę i doc. A. Ciołkosza. Niestety, prof. B. Winidę, który wkrótce wyjechał na kilka lat do Bangladeszu, w powołanej z jego inicjatywy Komisji Kartowania do Celów Planowania Krajowego i Regionalnego nie zdołał przygotować zamierzonej międzynarodowej bibliografii atlasów planistycznych i komisja ta została przez następnego VII Zgromadzenie Ogólne w Perth rozwiązana. Natomiast doc. A. Ciołkosz, mając dobre zaplecze w IGIK i trafnie dobranych współpracowników z innych krajów (m.in. naszego rodaka A. Kęsika w Kanadzie), do roku 1964 sprawnie kierował Komisją Kartowania Tematycznego na Podstawie Zdjęć Satelitarnych, a w następnej kadencji został jej wiceprzewodniczącym. W komisji tej opracował on (wspólnie z dr T. Baranowską z IGIK) bibliografię światowego piśmiennictwa poświęconego zastosowaniu zdjęć satelitarnych w kartografii tematycznej, która w 1984 została opublikowana pod patronatem MAK w Kanadzie (VIII: A. Ciołkosz, T. Baranowska 1984). Przystąpił również do

⁴¹ Gospodarzem spotkania był Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, a jego stroną organizacyjną zajmowała się z dużym zaangażowaniem Lidia Sitek z Pracowni Kartografii tego Instytutu.

zbierania przykładów różnych technologii opracowywania map tematycznych na podstawie zdjęć satelitarnych. Pracę tę kontynuował jego następca na stanowisku przewodniczącego komisji, a jej efektem było opublikowanie w 1994 r. obszernego informatora z dużym artykułem wstępnym A. Ciołkosza i A. Kęsika (VIII: *Thematic mapping...* 1994).

Kompleksowymi atlasami narodowymi i regionalnymi zajęto się w Asocjacji dopiero od 1987 r., kiedy to VIII Zgromadzenie Ogólne w Morelii powołało Komisję Atlasów Narodowych (od 1991 r. i Regionalnych). Jej członkiem rzeczywistym był do śmierci w 1996 r. prof. B. Winidę, a członkiem korespondentem do 1999 r. J. Ostrowski. Główną formą działalności tego zespołu są organizowane regularnie międzynarodowe seminaria oraz publikowanie ich materiałów. W takim seminarium, poświęconym atlasom elektronicznym, latem 1996 r. w Pradze zdążył wziąć udział i wygłosić referat prof. B. Winidę (VIII: *Proceedings of the Seminar on Electronic Atlases...* 1997), w następnym spotkaniu w Rejkiawiku w 1998 r. uczestniczyli I. Krauze-Tomczyk i J. Ostrowski – także z wygłoszeniem referatu (VIII: *Proceedings of the Seminar...* 1999), wreszcie na ostatnim seminarium w Pekinie przed XX Konferencją MAK o wygłoszenie referatu gospodarze poprosili prof. E. Krzywicką-Blum (VIII: *Proceedings. Seminar for ICA Commision...* 2003). Ponadto w roboczych posiedzeniach komisji uczestniczyli prof. B. Winidę – w 1993 r. w Wyszehradzie oraz I. Krauze-Tomczyk i J. Ostrowski – w 1997 r. w Sztokholmie i w 2003 r. w Durbanie.

Komisja, zajmująca się specyficzną problematyką specjalnych map dla niewidomych i słabo widzących została powołana w MAK wprawdzie już w 1984 r., ale początkowo nasze kontakty z tym zespołem, nawiązane przez H. Górskiego jako członka korespondenta, były dość luźne. Ożywiły się one, gdy członkiem Komisji Map i Grafiki dla Niewidomych i Słabo Widzących została w 1995 r. prof. Ewa Krzywicką-Blum, zajmująca się m.in. i tą problematyką w Akademii Rolniczej we Wrocławiu. Przede wszystkim była ona głównym organizatorem przeprowadzonego z dużym rozmachem trzydniowego wspólnego seminarium tej komisji oraz Komisji „Kobiety w Kartografii” i Grupy Roboczej „Kartografia i Dzieci”, którego tematem były „Mapy dla specjalnych użytkowników”. Spotkanie to miało w programie – obok wrocławskich obrad – zwiedzanie znanego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w podwarszawskich Laskach oraz wystawy polskich map dla niewidomych i słabo widzących, zaś pokłosiem seminarium jest starannie wydany

tom jego materiałów (VIII: *Proceedings of Joint Seminar...* 1998).

Po 15 latach przerwy, od 1999 r. mamy ponownie w Asocjacji „polską” komisję, bowiem na XI Zgromadzeniu Ogólnym MAK w Ottawie prof. E. Krzywicką-Blum podjęła się przewodnictwa istniejącej od 1995 r. (w latach 1991–1995 jako grupa robocza) komisji o trudnej do jednoznacznego przetłumaczenia angielskiej nazwie „Gender and Cartography” (dosłownie „rodzaj i kartografia”), przejmując je od naszej rodaczki dr Ewy Siekierskiej z Kanady. Początkowo zespół ten zajmował się sytuacją społeczną i zawodową kobiet związanych z kartografią, ich wkładem w rozwój naszej dyscypliny oraz przedstawianiem sytuacji kobiet na mapach, stąd jest u nas znany głównie pod nazwą „Kobiety i Kartografia”. Jednak w wyniku dyskusji, m.in. na wymienionym wyżej seminarium we Wrocławiu, postanowiono rozszerzyć zakres zainteresowań komisji również o tzw. „grupy bez dostatecznej reprezentacji” (mniejszości narodowe, wyznaniowe, imigrantów, osoby wymagające opieki) oraz „użytkowników map specjalnych” (dzieci szkolne, niewidomych i słabo widzących, inwalidów na wózkach itp.) co ma znaleźć wyraz w opracowywanym pod auspicjami MAK specjalnym atlasie tematycznym świata⁴², którego wkładka dotycząca Polski, traktowana jako wzorcowa, opracowana przez czteroosobowy zespół w Katedrze Geodezji i Fotogrametrii Akademii Rolniczej we Wrocławiu i dofinansowana przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii, została rozprawdzona wśród delegatów na XII Zgromadzenie Ogólne MAK w Durbanie (VIII: *Demographic Atlas. Poland* 2003). Należy tu dodać, że oprócz prof. E. Krzywicką-Blum aktywnym członkiem Komisji jest od początku jej istnienia dr hab. Halina Klimczak, współorganizatorka wrocławskiego spotkania i autorka przedstawionego na nim opracowania o graficznej prezentacji problematyki kobiet w Polsce.

Spośród kilku młodych, działających dopiero od pięciu lat komisji MAK, z zainteresowaniem polskich kartografów spotkały się przede wszystkim dwie: wspomniana już Komisja (przedtem grupa robocza) „Kartografia i Dzieci”, której członkiem do ubiegłego roku była dr Joanna Bac-Bronowicz i dwukrotnie (na seminarium we Wrocławiu i konferencji w Ottawie) prezentowała swoje eksperymenty z tego zakresu oraz Komisja Kartografii Górskiej, z którą od początku współpra-

⁴² Więcej szczegółów na temat tego nietypowego dla działalności MAK przedsięwzięcia można znaleźć w notatce i kilku sprawozdaniach przewodniczącej komisji (VII j: E. Krzywicką-Blum 2000a–2004).

cują dr Jacek Drachal i dr Jacek Rudnicki z IGIK, aktywnie uczestnicząc w organizowanej przez nią lub z jej udziałem spotkaniach, m.in. w 2000 r. w Alpach austriackich i w 2002 r. w Zakopanem. Trudno natomiast stwierdzić coś konkretnego o naszym udziale w pracach trzech najmłodszych, powołanych w Durbanie komisji, mających zająć się odwzorowaniami kartograficznymi, kartografią spisową i tzw. kartografią mobilną, do których Instytut Geodezji i Kartografii także zarekomendował przedstawicieli Polski jako członków korespondentów. O konkretnych bieżących pracach tych oraz pozostałych działających obecnie komisji MAK powinniśmy dowiedzieć się wkrótce z publikowanych sprawozdań uczestniczących w tych pracach Polaków⁴³.

Również powyższy przegląd naszego udziału w tej formie działalności Asocjacji warto podsumować kilkoma liczbami. Łatwo można obliczyć, że w całym czterdziestolecu w prace niektórych komisji i grup roboczych zaangażowało się w mniejszym lub większym stopniu tylko 20 przedstawicieli Polski, a więc przeszło trzykrotnie mniej niż w nie tak absorbujące wystąpienia na konferencjach. W grupie tej mamy czwórkę przewodniczących komisji, członków systematycznie realizujących w kraju długookresowe prace tych zespołów oraz takich, którzy włączali się do tej działalności tylko sporadycznie. Instytucjonalnie jednakowy udział – po cztery osoby – mają w tym „aktywnie” pracownicy IGIK i Uniwersytetu Warszawskiego, trzy reprezentują Akademię Rolniczą we Wrocławiu, a dwie GRID Warszawa. Należałoby tu jeszcze doliczyć zapewne co najmniej kilka osób, pominiętych w powyższym przeglądzie, zgłoszonych w swoim czasie do pracy w poszczególnych komisjach i być może będących z nimi w kontakcie, ale o efektach tych zgłoszeń brak jakichkolwiek informacji zarówno w dokumentach, jak i publikacjach.

* * *

Ogólne podsumowanie czterdziestoletniego udziału Polski w pracach Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej zacznijmy od porównania naszego wkładu w działalność i dorobek tej organizacji z osiągnięciami innych krajów członkowskich. Otóż jeśli porównamy naszą aktywność na konferencjach, mierzoną liczbą prezentowanych

⁴³ Należy tu stwierdzić, że początkowo takie sprawozdania o naszym udziale w pracach poszczególnych komisji, publikowane przede wszystkim w naszym kwartalniku, ukazywały się często i systematycznie, ostatnio natomiast należą one do rzadkości. Wymowne może być tu następujące porównanie: w pierwszym dziesięcioleciu istnienia „Przeglądu” ukazało się na jego łamach 31 takich relacji, w ostatnim zaś (od tomu 26) zaledwie 12.

referatów i posterów oraz udziałem w wystawach kartograficznych, a także nasze inicjatywy i prace wykonane w znacznej części komisji i grup roboczych MAK z efektywnością innych państw członkowskich Asocjacji, to okazuje się, że od samego początku naszej obecności należymy do bardziej aktywnych krajów i znajdujemy się dość blisko za ścisłą czołówką, złożoną z takich „potęg kartograficznych” jak Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Francja, Niemcy, Holandia, Szwajcaria, Hiszpania, Kanada, Japonia, Rosja (a przedtem Związek Radziecki), a ostatnio Chiny i Australia, plasując się w takim rankingu w okolicy dwunastego miejsca wśród prawie osiemdziesięciu należących do MAK krajów.

Ta nasza znaczna aktywność na forum międzynarodowym była podkreślana przy różnych okazjach w oficjalnych wypowiedziach przedstawicieli władz Asocjacji, przede wszystkim jednak znalazła odzwierciedlenie w kilku konkretnych faktach. Takim dowodem ówczesnej pozycji Polski w MAK było powierzenie naszemu krajowi, mimo silnej konkurencji, organizacji pamiętnej XI Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej w Warszawie, należymy zatem do grupy 17 państw członkowskich, które na takich imprezach gościły kartografów z całego świata, po czasie gdy wiele innych o taki zaszczyt od wielu lat się ubiega. O naszej pozycji świadczy także wybór dwóch Polaków – kolejno doc. L. Ratajskiego i doc. A. Ciołkosza na wiceprezydentów Asocjacji, dzięki czemu przez 12 lat (1972–1984) nie tylko współdecydowaliśmy o bieżącej działalności MAK, ale mieliśmy wgląd w kulisy jej funkcjonowania dzięki relacjom obu naszych przedstawicieli z posiedzeń Komitetu Wykonawczego⁴⁴. Za taki dowód uznania dla polskiego wkładu w pracę Asocjacji należy także uznać przyznanie szacownych wyróżnień, jakimi są niewątpliwie tytuły członków honorowych MAK, dwóm naszym przedstawicielom: najpierw w 1982 r. w Warszawie ówczesnemu nestorowi polskich kartografów prof. Stanisławowi Pietkiewiczowi z Uniwersytetu Warszawskiego, a w ubiegłym roku w Durbanie prof. Andrzejowi Ciołkoszowi, głównie w uznaniu jego wkładu w działalność Asocjacji w okresie pełnienia funkcji wiceprezydenta w latach 1977–1984 i organizowania warszawskiej konferencji⁴⁵.

Swoją względnie wysoką pozycję w MAK zawdzięcza Polska w dużym stopniu zrozumieniu i poparciu, z jakim od samego początku spotkała się idea współpracy z tą organizacją ze strony

Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii. Nie tylko do 1992 r. uiszczał on naszą składkę członkowską, ale finansował również publikowanie „The Polish Cartography” oraz przygotowanie raportów narodowych i eksponatów na wystawy⁴⁶. Reprezentujący nas oficjalnie w Asocjacji Instytut Geodezji i Kartografii wykazał się wzmoczoną aktywnością głównie w czasie przygotowań i trwania XI Konferencji MAK w Warszawie, a także – co należy z radością podkreślić – nasiliła się ona wyraźnie w ostatnich kilku latach. Przede wszystkim jednak jesteśmy widocznymi w MAK dzięki aktywności i dużemu zaangażowaniu niewielkiej, kilkunastoosobowej grupy kartografów i przedstawicieli dyscyplin pokrewnych, głównie z ośrodków warszawskiego i wrocławskiego, których nazwiska powtarzały się wielokrotnie w dokonanym wyżej chronologicznym przeglądzie. To zainteresowanie współpracą z MAK jedynie przez niewielkie grupy entuzjastów jest jednak słabym punktem nie tylko polskiej kartografii. Należy natomiast żałować, że do tej niewątpliwie ważnej i przynoszącej duże korzyści działalności praktycznie nie włączyły się dotychczas, poza Warszawą i Gdańskiem (nie licząc epizodycznych wystąpień na konferencjach), inne uniwersyteckie ośrodki kartograficzne, a jak wiele można na tym polu dokonać, niech służy innym za przykład zespół Katedry Geodezji i Fotogrametrii Akademii Rolniczej we Wrocławiu.

Na osobne omówienie w innym miejscu zastępuje dotychczasowa oraz obecna działalność i pozycja Komitetu Narodowego do spraw Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej, w którego 24-osobowym składzie co najmniej połowę stanowią aktywni współpracownicy MAK⁴⁷. Tu poprzestańmy na stwierdzeniu, że usprawnienie i spopularyzowanie działalności tego reprezentatywnego dla całej polskiej kartografii organu może mieć istotny wpływ na naszą przyszłą obecność w Asocjacji.

Na zakończenie należy z optymizmem podkreślić, że współpracę z MAK nawiązuje nie tylko coraz większa liczba Polaków, o czym świadczy chociażby nasz aktywny udział w ostatnich konferencjach kartograficznych, ale że są to w zdecydowanej przewadze przedstawiciele mło-

⁴⁴ Jak zwykle, za tym urzędowym szyldem kryje się wieloletnie zaangażowanie kilku konkretnych osób – najwcześniej dyrektora Tadeusza Michalskiego, następnie Danuty Markowskiej, a w ostatnim dwudziestolecu Izabelli Krauze-Tomczyk.

⁴⁷ Do już wyżej wymienionych należy tu koniecznie dołączyć wieloletniego członka tego komitetu Henryka Górskiego, który współpracując z Joanną Engiel z Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Warszawie, z godnym uznania zaangażowaniem organizuje krajowe konkursy rysunków dzieci z mazowieckich szkół, odnoszących potem sukcesy w międzynarodowych konkursach im. Barbary Petchenik.

dego pokolenia naszych fachowców, skutecznie zastępujących zasłużonych weteranów, a przede wszystkim znacznie lepiej przygotowanych do sprostania wyzwaniom kartografii XXI wieku.

Publikacje na temat udziału Polski w pracach MAK⁴⁸

I. Ogólnie o działalności MAK i udziale Polski w jej pracach

- Pietkiewicz S., 1958, *Sprawa międzynarodowej organizacji kartograficznej*. „Przegl. Geogr.” T. 30, z. 3, s. 535–537.
- Migacz W., 1966, *Międzynarodowa Asocjacja Kartograficzna*. „Czas. Geogr.” T. 37, z. 3, s. 326–327.
- S.K. [Kryński S.], 1969, *Prace Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej*. „Biul. Polskiego Komitetu ds. UNESCO” nr 4, s. 33.
- Krauze-Tomczyk I., Ostrowski J., 1977, *Udział polskich kartografów w pracach Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 9, nr 2, s. 49–65.
- Ciołkosz A., Ostrowski J., 1982, *Konferencje naukowo-techniczne Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 14, nr 2, s. 61–67.
- Ciołkosz A., Ostrowski J., Paślawski J., 1982, *Międzynarodowa Asocjacja Kartograficzna i udział Polaków w jej działalności*. „Przegl. Geogr.” T. 54, z. 1–2, s. 129–140.
- Ostrowski J., 1982a, *Wkład polskich kartografów do działalności Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej*. „Przegl. Geodez.” R. 54, nr 10, s. 161–166.
- Ostrowski J., 1982b, *Rozwój „terytorialny” Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 14, nr 2, s. 86–87.
- Ostrowski J., 1982c, *Contribution of Polish cartographers into the activities of the International Cartographic Association*. „The Polish Cartography 1982” s. 113–127.
- Konecny M., 2004, *Kartografia trzyma się mocno*. „Geodeta” Nr 3 (106), s. 14–16.

II. Działalność Komitetu Narodowego do spraw Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej

- Ostrowski J., 1976, *Powołanie Komitetu do spraw Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej przy Instytucie Geodezji i Kartografii*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 8, nr 3, s. 167–168.
- Ostrowski J., 1977, *Czwarte posiedzenie Komitetu Doradczego do spraw Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej przy IGIK*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 9, nr 2, s. 92.

⁴⁸ W bibliografii uwzględniono tylko (z wyjątkiem przemówienia F.J. Ormelinga w Warszawie, III b: 1983) publikacje polskich autorów, zestawione tematycznie, a w obrębie wyróżnionych ośmiu rozdziałów chronologicznie, przy czym sprawozdania dotyczące tego samego wydarzenia są ułożone w kolejności alfabetycznej według autorów.

- Ostrowski J., 1978, *Piąte posiedzenie Komitetu Doradczego do spraw Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej przy IGIK*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 10, nr 1, s. 54–55.
- Ostrowski J., 1978a, *Szóste posiedzenie Komitetu Doradczego do spraw Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej przy Instytucie Geodezji i Kartografii*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 10, nr 3, s. 140.
- Ostrowski J., 1979, *Powołanie Komitetu Organizacyjnego XI Konferencji Technicznej Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 11, nr 3, s. 139–140.
- Ostrowski J., 1983, *Ostatnie posiedzenie Komitetu Organizacyjnego XI Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 15, nr 1, s. 63–64.
- Ostrowski J., 1984, *Powołanie nowego Komitetu do spraw Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej przy Instytucie Geodezji i Kartografii*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 16, nr 1, s. 41–42.
- Ostrowski J., 1992, *Nowa kadencja Komitetu do spraw Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 32, nr 3, s. 127–128.
- Angiel J., Górski H., 1995, *Konkurs Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej dla dzieci „Moje postrzeżenie świata”*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 27, nr 3, s. 167–169.
- Angiel J., Górski H., 1997, *Drugi polski konkurs Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej „Moje postrzeżenie świata”*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 29, nr 4, s. 278–279.
- Ostrowski J., 1997, *Dwudziestolecie polskiego Narodowego Komitetu do spraw Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 29, nr 2, s. 109–110.
- Angiel J., Górski H., 1999, *Konkurs kartograficzny im. Barbary Petchenik dla dzieci*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 31, nr 4, s. 278–279.
- Ostrowski J., 2000, *Ostatnie w kadencji 1996–1999 posiedzenie Narodowego Komitetu do spraw Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej*. „Biul. Stow. Kartografów Polskich” Nr 2, s. 8–9.
- Zawiła-Niedźwiecki T., 2000, *Posiedzenie Komitetu Narodowego do spraw Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 32, nr 3, s. 258.
- Wardziak A., 2003, *Konkurs kartograficzny dla dzieci „Geodeta” Nr 7 (98)*, s. 65.
- Ostrowski J., 2004, *Uroczyste posiedzenie Komitetu Narodowego do spraw Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 36, nr 1, s. 67–68.

III. Sprawozdania ze zgrupowań ogólnych MAK i międzynarodowych konferencji kartograficznych

a) 1959–1981

- Pietkiewicz S., 1959, *Druga Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna*. „Przegl. Geogr.” T. 31, 1959, z. 3–4, s. 770–772.

⁴⁴ Opublikowane sprawozdania z tych posiedzeń są zestawione w rozdziale VI dołączonej bibliografii.

⁴⁵ Ponadto w latach 1987–1991 prof. A. Ciołkosz był członkiem Komisji Rewizyjnej MAK.

- Makowski A., 1967, *III Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna, Amsterdam 17–22.IV.1967*. „Przegl. Geodez.” R. 39, nr 11, s. 458–462.
- Michalski T., 1967, *Trzecia Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej*. „Geod. i Kartogr.” T. 16, nr 4, s. 273–277.
- Migacz W., 1967, *Trzecia Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna odbyta w Amsterdamie w dniach od 17 do 22 kwietnia 1967 r.* „Czas. Geogr.” T. 38, z. 4, s. 469–471.
- Red., 1967, *Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna w Amsterdamie*. „Biul. Inform. BOINTIE Geod. i Kartogr.” T. 12, nr 3, s. 4–5.
- S.Ż. [Zmuda S.], 1967, *Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna w Amsterdamie*. „Zaranie Śląskie” T. 30, nr 3, s. 639–640.
- Kryński S., 1969, *Trzecie Zgromadzenie Generalne Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej (ICA) w Delhi*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 1, nr 2, s. 33–34.
- Ratajski L., 1970, *V Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna MAK w Stresie*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 2, nr 3, s. 139–141.
- Rzędowski J., 1972, *IV Zgromadzenie Generalne Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej (ICA) w Kanadzie*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 4, nr 4, s. 185–186.
- Gurba S., 1974, *Wycieczka Zakładu Kartografii UMCS do zachodnioeuropejskich ośrodków kartograficznych*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 6, nr 4, s. 189–190.
- Makowski A., 1975, *VII Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna, Madryt 29.IV–4.V.1974. Spostrzeżenia i uwagi*. „Geod. i Kartogr.” T. 24, nr 1, s. 85–90.
- Ostrowski J., 1974, *VII Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna w Madrycie*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 6, nr 4, s. 183–186.
- Ratajski L., 1976, *V Zgromadzenie Ogólne Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej w Moskwie*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 8, nr 4, s. 207–209.
- Ostrowski J., 1976a, *VIII Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna w Moskwie*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 8, nr 4, s. 210–214.
- Ostrowski J., 1976b, *Wystawy kartograficzne z okazji XXIII Międzynarodowego Kongresu Geograficznego i VIII Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 8, nr 4, s. 214–216.
- Ostrowski J., 1978, *IX Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna w College Park pod Waszyngtonem*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 10, nr 4, s. 198–191.
- Makowski A., 1979, *IX Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna, Waszyngton 26.VII – 2.VIII 1978*. „Geod. i Kartogr.” T. 28, z. 1, s. 77–79.
- Ciołkosz A., 1981a, *VI Zgromadzenie Ogólne Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej w Tokio*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 13, nr 1, s. 41–43.
- Ciołkosz A., 1981b, *Konferencje Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej w Japonii w 1980 r. oraz w Polsce w 1982 r.* „Biul. Inform. BOINTIE Geod. i Kartogr.” T. 26, nr 4, s. 50–55.
- Ciołkosz A., Ostrowski J., 1981, *X Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna w Tokio*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 13, nr 1, s. 44–45.
- b) XI Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna w Warszawie, 1982
- Ciołkosz A., 1981, *Wizyta prezydenta i sekretarza-skarbnika MAK w Warszawie*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 13, nr 3–4, s. 173–174.
- Ciołkosz A., 1982, *XI Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna, Warszawa, 1982 rok [zapowiedź]*. „Biul. Inform. BOINTIE Geod. i Kartogr.” T. 27, nr 1, s. 30–35.
- Chowańska-Otyś, Sitek L., 1982, *Organizacja XI Konferencji Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej*. „Biul. Inform. BOINTIE Geod. i Kartogr.” T. 27, nr 4, s. 90–97.
- Markowska D., 1982, *Działania poprzedzające zorganizowanie XI Konferencji Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej*. „Biul. Inform. BOINTIE Geod. i Kartogr.” T. 27, nr 4, s. 8–11.
- Ney B., 1982, *XI Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej, Warszawa, 29 lipca – 4 sierpnia 1982 roku*. [zapowiedź] „Przegl. Geodez.” R. 54, nr 7, s. 7–8.
- J.O. [Ostrowski J.], 1982, *Warszawa miejscem XI Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej*. „Poznaj Świat” R. 30, nr 5, s. 3.
- Baranowski M., 1983, *Tematyka kartografii komputerowej na XI Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej w Warszawie*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 15, nr 1, s. 17–20.
- Ciołkosz A., Ostrowski J., 1982, *Przebieg obrad XI Konferencji Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej*. „Biul. Inform. BOINTIE Geod. i Kartogr.” T. 27, nr 4, s. 41–51.
- Kondracki J., 1983, *XI Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna (Warszawa, 29 VII–4 VIII 1982 r.)*. „Przegl. Geofiz.” nr 1, s. 123–125.
- Licińska D., 1983, *Atlasy szkolne w świetle obrad XI Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej w Warszawie*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 15, nr 1, s. 20–24.
- Makowski A., 1984, *Problematyka technologii kartograficznej w świetle obrad XI Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej, Warszawa '82*. „Geod. i Kartogr.” T. 33, z. 1–2, s. 59–32.
- Ney B., 1983, *Sprawozdanie z XI Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej w Warszawie*. „Przegl. Geodez.” R. 55, nr 3, s. 33–40.
- Ostrowski J., 1983a, *Aktualne problemy teoretyczne kartografii w świetle obrad XI Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej w Warszawie*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 15, nr 1, s. 11–16.
- Ostrowski J., 1983b, *Geneza programu naukowego XI Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 15, nr 1, s. 25–26.
- Ostrowski J., 1983c, *Publikacje polskie z okazji XI Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 15, nr 1, s. 36–39.
- Ostrowski J., 1983d, *Obrady XI Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej w Warszawie*. „Polski

- Przegl. Kartogr.” T. 15, nr 1, s. 42–46.
- Ostrowski J., 1983e, *XI Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna w Warszawie*. „Przegl. Geogr.” T. 55, z. 3–4, s. 673–685.
- Horodyski B., 1982, *Wystawy kartograficzne XI Konferencji Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej*. „Biul. Inform. BOINTIE Geod. i Kartogr.” T. 27, nr 4, s. 52–56.
- Brokman L., 1982, *Wystawa techniczna z okazji XI Konferencji Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej*. „Biul. Inform. BOINTIE Geod. i Kartogr.” T. 27, nr 4, s. 57–58.
- Pietkiewicz S., Horodyski B., Kowalski P., Ostrowski J., Brokman L., Krassowski B., 1983, *Wystawy z okazji XI Konferencji Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 15, nr 1, s. 46–51.
- Brokman L., 1982, *Wycieczki techniczne z okazji XI Konferencji Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej*. „Biul. Inform. BOINTIE Geod. i Kartogr.” T. 27, nr 4, s. 59–63.
- Ormeling F.J., 1983, *Przemówienie wygłoszone [...] na zakończenie obrad XI Konferencji Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 15, nr 1, s. 7–10.
- Schnayder E., Pelczar M., 1983, *Wycieczki pokonferencyjne z okazji XI Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 15, nr 1, s. 61–63.
- c) 1984–2003
- Nerlo W., 1983, *Australia gospodarzem najbliższej konferencji Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 15, nr 3, s. 134–136.
- Baranowski M., Ciołkosz A., 1985a, *VII Zgromadzenie Ogólne Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej w Perth*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 17, nr 2, s. 112–115.
- Baranowski M., Ciołkosz A., 1985b, *XII Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna w Perth*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 17, nr 2, s. 108–112.
- Piekuth M., 1985a, *Wystawy z okazji XII Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej w Perth*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 17, nr 2, s. 113–117.
- Piekuth M., 1985b, *Udział grupy młodych kartografów z Wrocławia w konferencji MAK w Perth*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 17, nr 2, s. 117–118.
- Baranowski M., Ciołkosz A., 1988, *VIII Zgromadzenie Ogólne Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej w Morelii*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 20, nr 2, s. 102–105.
- Ostrowski J., 1988, *XIII Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna w Morelii*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 20, nr 2, s. 99–102.
- Ostrowski W., 1988, *Wystawy z okazji XIII Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej w Morelii*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 20, nr 2, s. 105–109.
- Ostrowski J., 1990, *XIV Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna w Budapeszcie*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 22, nr 3, s. 111–114.
- Baranowski M., 1992, *IX Zgromadzenie Ogólne Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej i XV Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna w Bournemouth, Wielka Brytania*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 24, nr 1–2, s. 81–82.
- Winid B., 1993, *Sprostowanie [do sprawozdania M. Baranowskiego, 1992]*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 25, nr 2, s. 104.
- Ostrowski J., 1993, *XVI Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna w Kolonii*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 25, nr 3, s. 159–161.
- Baranowski M., 1995, *X Zgromadzenie Ogólne Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej w Barcelonie*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 27, nr 4, s. 234–236.
- Andrzejewska M., Stępień Z., 1995, *XVII Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna w Barcelonie*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 27, nr 4, s. 236–238.
- Krauze-Tomczyk I., Ostrowski J., 1997, *XVIII Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna w Sztokholmie*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 29, nr 4, s. 285–289.
- Linsenbarth A., 1997, *Do zobaczenia w Ottawie. XVIII Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna – Sztokholm 23–27 czerwca*. „Geodeta” Nr 8 (27), s. 46–47.
- Baranowski M., 1999, *XI Zgromadzenie Ogólne Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej w Ottawie*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 31, nr 4, s. 283–284.
- Korycka-Skorupa J., Nowacki T., 1999, *XIX Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna w Ottawie*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 31, nr 4, s. 284–286.
- Linsenbarth A., 1999, *Szczyt kartograficzny. Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna, Ottawa*. „Geodeta” Nr 10 (53), s. 74–77.
- Krauze-Tomczyk I., Ostrowski J., 2000, *Udział Polski w XIX Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej i XI Zgromadzeniu Ogólnym MAK w Ottawie*. „Biul. Stow. Kartografów Polskich” Nr 2, s. 9–11.
- Korycka-Skorupa J., Ostrowski J., 2001, *XX Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna w Pekinie*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 33, nr 4, s. 421–424.
- Ostrowski J., 2002, *Nasi za Wielkim Murem Chińskim, czyli udział Polaków w XX Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej w Pekinie*. „Biul. Stow. Kartografów Polskich” Nr 5–6, s. 27–29.
- Bac-Bronowicz J., 2004, *12. Zgromadzenie Generalne Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej w Durbanie (RPA)*. „Biul. Stow. Kartografów Polskich” Nr 8–10, s. 57–58.
- Linsenbarth A., 2003, *Renesans kartografii. 21 Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna i 12 Zgromadzenie Generalne Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej, Durban, 10–16 sierpnia*. „Geodeta” Nr 9 (100), s. 56–60.
- Linsenbarth A., 2003, *XII Zgromadzenie Ogólne Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 35, nr 4, s. 313–315.
- Leonowicz A., Ostrowski J., 2003, *XXI Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna w Durbanie*. „Polski Przegl. Kartogr.” T. 35, nr 4, s. 316–319.

IV. Raporty narodowe i publikacje specjalne na zgromadzenia ogólne i konferencje MAK⁴⁹

Poland. Report presented by the Institute of Geodesy and Cartography in Warsaw. W: Activities in the field of cartography in various countries (Reports by national organizations). „Intern. Yearbook of Cartogr.” Vol. 9, 1969, s. 153–154.

Cartography in Poland 1973–1976. National report on activities. Submitted to the Fifth General Assembly of the International Cartographic Association, Moscow, August 1976. Prepared by J. Ostrowski. Institute of Geodesy and Cartography, National Advisory Committee for ICA, Warsaw 1976, 17 s.

The Polish Cartography 1976. Dedicated to the Fifth General Assembly of the International Cartographic Association and to the Eight International Cartographic Conference, Moscow 1976. Editor J. Ostrowski. Head Office of Geodesy and Cartography, Warsaw: State Cartographical Publishing House, 1976, 201 s.

Cartography in Poland 1977–1980. National report on activities. Submitted to the Sixth General Assembly of the International Cartographic Association, Tokyo, August 1980. Prepared by A. Ciołkosz, D. Markowska, J. Ostrowski. Institute of Geodesy and Cartography, Warsaw 1980, 18 s.

The Polish Cartography 1982. Dedicated to the Eleventh International Cartographic Conference of the International Cartographic Association, Warsaw 1982. Editors J. Ostrowski, J. Pasławski. Head Office of Geodesy and Cartography, Warsaw: State Cartographical Publishing House, 1982, 187 s.

The 11th International Cartographic Conference. Abstracts of papers – 11ème conférence internationale de Cartographie. Résumés de communications. Warsaw: Institute of Geodesy and Cartography, 1992, 306 s., streszczenia 113 referatów.

Catalogue of the Polish National Exhibition on Cartography – Catalogue de l'Exposition Nationale Polonaise de Cartographie – Katalog Wystawy Kartografii Polskiej. Oprac. B. Horodyski, P. Kowalski, J. Ostrowski, J. Rutkowski. XI Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna, Warszawa 1982, 109 s.

Catalogue of the International Exhibition on Cartography – Catalogue de l'Exposition Cartographique Internationale – Katalog Międzynarodowej Wystawy Kartograficznej. Oprac. W. Jankowski, J. Ostrowski, J. Rutkowski. XI Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna, Warszawa 1982, 34 s.

Wśród starych map i atlasów Biblioteki Narodowej w Warszawie – Among the old maps and atlases of the national Library in Warsaw – Parmi les vieilles cartes et les vieux atlas de la Bibliothèque Nationale à Varsovie. Catalogue – Katalog. Pod red. B. Krassowskiego. XI Konferencja Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej, Warszawa 1982. Biblioteka Narodowa, 251 s.

Cartographic activities in Poland 1980–1983. National report. Submitted to the 7th General Assembly of the International Cartographic Association, Perth, Western Australia, August 1984. Elab. J. Ostrowski. Institute of Geodesy and Cartography, National Committee for ICA, Warsaw 1984, 27 s.

Cartographic activities in Poland 1984–1986. National report. Submitted to the Eight General Assembly of the International Cartographic Association, Morelia, Mexico, October 1987. Prep. by J. Ostrowski. Institute of Geodesy and Cartography, National Committee for ICA, Warszawa 1987, 36 s.

The Polish Cartography 1987. Dedicated to the Eight General Assembly of the International Cartographic Association and to the Thirteenth International Cartographic Conference, Morelia, Mexico 1987. Editor J. Ostrowski. Head Office of Geodesy and Cartography, Warszawa: E. Romer State Cartographical Publishing House, 1987, 169 s.

Cartographic activities in Poland 1991–1995. National report. Submitted to the Tenth General Assembly of the International Cartographic Association, Barcelona, Spain, September 1995. Prep. by M. Andrzejewska, M. Baranowski, J. Ostrowski, J. Pasławski. Institute of Geodesy and Cartography, Polish National Committee for ICA, Warszawa 1995, 29 s.

The Polish Cartography 1999. National report, bibliography, articles. On the occasion of the Eleventh General Assembly of the International Cartographic Conference, Ottawa, Canada, August 1999. Editors M. Baranowski, I. Krauze-Tomczyk, J. Ostrowski, J. Pasławski. Head Office of Geodesy and Cartography, Polish National Committee for ICA, Warszawa 1999, 252 s., w tym: *National report on cartographic activities in Poland 1995–1999*, s. 7–45.

Cartographic activities in Poland 1999–2002. National report. Submitted to the 12th General Assembly of the International Cartographic Association, Durban, the Republic of South Africa, August 2003. Compiled by I. Krauze-Tomczyk, J. Ostrowski, J. Pasławski. Polish National Committee for International Cartographic Association, Warszawa: Head Office of Geodesy and Cartography, 2003, 50 s.

V. Polskie referaty, wygłoszone na konferencjach i seminariach MAK, opublikowane w „International Yearbook of Cartography”

Makowski A., 1967, *Aesthetic and utilitarian aspects of colour in cartography.* Vol. 7, s. 62–87.

Ratajski L., 1967, *Phénomènes des points de généralisation.* Vol. 7, s. 143–152.

Ratajski L., 1971, *The methodical basis of the standardization of signs on economic maps.* Vol. 11, s. 137–159.

Ratajski L., 1973, *The research structure of theoretical cartography.* Vol. 13, 1973, s. 217–228.

Ratajski L., 1974, *Commission V of ICA: the task it faces.* Vol. 14, s. 140–144.

Ostrowski J., Ostrowski W., 1975, *Cartographic conception of tourist maps of towns.* Vol. 15, s. 123–132.

Gołaski J., 1977, *Remarks on cartographic methods in the research on the geographic habitat changes (by means of large scale topographic maps).* Vol. 17, s. 82–89.

Ratajski L., 1978a, *Objectives, terms and tasks of ICA Commission IV.* Vol. 18, s. 17–20.

Ratajski L., 1978b, *The main characteristics of cartographic communication as a part of theoretical cartography.* Vol. 18, s. 21–32.

Grygorenko W., 1984, *A cybernetic model of cartographic communication.* Vol. 24, s. 95–106.

VI. Sprawozdania z posiedzeń Komitetu Wykonawczego MAK z udziałem przedstawiciela Polski

Ratajski L., 1978, *Drugie posiedzenie Komitetu Wykonawczego Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej w Enschede.* „Polski Przgl. Kartogr.” T. 10, nr 1, s. 64.

Ciołkosz A., 1978, *Trzecie i czwarte posiedzenie Komitetu Wykonawczego Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej w College Park, Maryland, USA.* „Polski Przgl. Kartogr.” T. 10, nr 4, s. 186.

Ciołkosz A., 1980, *Posiedzenie Komitetu Wykonawczego Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej w Sztokholmie.* „Polski Przgl. Kartogr.” T. 12, nr 1, s. 47.

Ciołkosz A., 1981, *Posiedzenie Komitetu Wykonawczego MAK w Paryżu.* „Polski Przgl. Kartogr.” T. 13, nr 1, s. 48.

Ciołkosz A., 1982, *Posiedzenie Komitetu Wykonawczego MAK w Montreaux.* „Polski Przgl. Kartogr.” T. 14, nr 1, s. 57–58.

Ciołkosz A., 1983, *Warszawskie posiedzenie Komitetu Wykonawczego Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej.* „Polski Przgl. Kartogr.” T. 15, nr 1, s. 55.

Ciołkosz A., 1982, *Piąte posiedzenie Komitetu Wykonawczego MAK w Visegradzie.* „Polski Przgl. Kartogr.” T. 16, nr 2, s. 105–106.

Baranowski M., 1986, *Wspólne obrady Komitetu Wykonawczego i czterech komisji stałych Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej w Fort Lynaes [Dania].* „Polski Przgl. Kartogr.” T. 18, nr 1, s. 47–48.

Ostrowski J., 1987, *Wspólne posiedzenie Komitetu Wykonawczego i stałych komisji MAK oraz Międzynarodowe Sympozjum Kartograficzne w Pradze.* „Polski Przgl. Kartogr.” T. 19, nr 1–2, s. 74–77.

VII. Sprawozdania z działalności i posiedzeń komisji oraz grup roboczych MAK

a) Komisja Terminologii Kartograficznej (Wielojęzyczne Słownika Terminów Technicznych w Kartografii)

Michalski T., 1969a, *Stan prac Komisji Terminologii Kartograficznej MAK (ICA).* „Polski Przgl. Kartogr.” T. 1, nr 1, s. 34.

Michalski T., 1969b, *VIII posiedzenie Komisji Terminologii Kartograficznej MAK.* „Polski Przgl. Kartogr.” T. 1, nr 3, s. 32–33.

Michalski T., 1970a, *Końcowy etap prac nad wielojęzycznym słownikiem kartograficznym MAK.* „Polski Przgl. Kartogr.” T. 2, nr 1, s. 43–45.

Michalski T., 1970b, *X narada robocza Komisji Terminologii Kartograficznej MAK.* „Polski Przgl. Kartogr.” T. 2, nr 3, s. 141–142.

Michalski T., 1971, *Narada końcowa Komisji Terminologii Kartograficznej MAK.* „Polski Przgl. Kartogr.” T. 3, nr 3, s. 142–143.

Ostrowski J., 1974, *Posiedzenie Komisji II Terminologii Kartograficznej MAK w Madrycie.* „Polski Przgl. Kartogr.” T. 6, nr 4, s. 186–187.

Makowski A., 1976, *Posiedzenie Komisji II Terminologii Kartograficznej MAK w Moskwie.* „Polski Przgl. Kartogr.” T. 8, nr 4, s. 216–217.

Makowski A., 1978, *Spotkanie robocze Komisji II „Wielojęzycznego Słownika Terminów Technicznych w Kartografii” MAK w Bonn-Bad Godesberg.* „Polski Przgl. Kartogr.” T. 10, nr 1, s. 58.

Makowski A., 1983, *Spotkanie Grupy Roboczej Wielojęzycznego Słownika Terminów Technicznych w Kartografii MAK w Warszawie.* „Polski Przgl. Kartogr.” T. 15, nr 1, s. 60.

b) Grupa Robocza Informacji Kartograficznej (Przekazu Kartograficznego), Komisja Przekazu Kartograficznego i Komisja Kartografii Teoretycznej

Ostrowski J., 1970, *Pierwsze posiedzenie Grupy Roboczej Informacji Kartograficznej MAK w Pradze.* „Polski Przgl. Kartogr.” T. 2, nr 1, s. 40–41.

Ostrowski J., 1972, *Drugie posiedzenie Grupy Roboczej Przekazu Kartograficznego MAK w Warszawie.* „Polski Przgl. Kartogr.” T. 4, nr 1, s. 43–44.

Ratajski L., 1973, *III Zebranie Grupy Roboczej Przekazu Kartograficznego i powołanie Komisji V Przekazu Kartograficznego Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej.* „Polski Przgl. Kartogr.” T. 5, nr 1, s. 40–41.

Ostrowski W., 1973, *Pierwsze posiedzenie Komisji V Przekazu Kartograficznego MAK w Warszawie.* „Polski Przgl. Kartogr.” T. 5, nr 4, s. 187–188.

Ratajski L., 1974, *Drugie posiedzenie Komisji V Przekazu Kartograficznego MAK.* „Polski Przgl. Kartogr.” T. 6, nr 4, s. 187–188.

Ratajski L., 1975, *Posiedzenie Zespołu Bibliograficznego Komisji V Przekazu Kartograficznego MAK w Londynie.* „Polski Przgl. Kartogr.” T. 7, nr 1 s. 46.

Ratajski L., 1976a, *Międzynarodowe Sympozjum Przekazu Kartograficznego w Londynie.* „Polski Przgl. Kartogr.” T. 8, nr 1, s. 46–47.

Ratajski L., 1976b, *III Posiedzenie Komisji V Przekazu Kartograficznego MAK w Londynie.* „Polski Przgl. Kartogr.” T. 8, nr 1, s. 47.

Ratajski L., 1976c, *Report on the activities of the ICA Commission V on Communication in Cartography for the period 1972–1976.* 5th General Assembly of the International Cartographic Association, Moscow, USSR, August 1976. Warszawa, 13 s.

Ratajski L., 1976d, *Czwarte posiedzenie Komisji Przekazu Kartograficznego MAK w Moskwie.* „Polski Przgl. Kartogr.” T. 8, nr 4, s. 217–218.

⁴⁹ Bez specjalnych angielskojęzycznych numerów polskich czasopism, przygotowanych na XI Międzynarodową Konferencję Kartograficzną w Warszawie.

- Ratajski L., 1977, *Draft plan for the activities of the Commission on Cartographic Communication 1976–80*. „IGU Bulletin” Vol. 28, no. 2, s. 76–80.
- Ratajski L., 1978a, *Seminarium Komisji Przekazu Kartograficznego MAK w Hamburgu*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 10, nr 1, s. 61–62.
- Ratajski L., 1978b, *Pierwsze posiedzenie robocze Komisji IV Przekazu Kartograficznego MAK*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 10, nr 1, s. 63.
- Ostrowski J., 1978, *Drugie posiedzenie robocze Komisji IV Przekazu Kartograficznego MAK w Madison i College Park, USA*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 10, nr 4, s. 187–189.
- Ostrowski J., 1983, *Spotkanie robocze Komisji Przekazu Kartograficznego (Komisji D) MAK w Warszawie*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 15, nr 1, s. 57–58.
- Ostrowski J., 1984a, *II Międzynarodowe Sympozjum n.t. Przekazu Kartograficznego w Londynie*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 16, nr 2, s. 100–101.
- Ostrowski J., 1984b, *Spotkanie robocze Komisji Przekazu Kartograficznego (Komisji D) MAK w Londynie*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 16, nr 2, s. 101–102.
- Neytchew P., 2002, *Międzynarodowe sympozjum na temat wybranych problemów kartografii teoretycznej w Gdańsku*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 34, nr 4, s. 322–323.
- Pasławski J., 2003, *Spotkanie Komisji Kartografii Teoretycznej MAK w Wilnie*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 35, nr 2, s. 172.
- Ostrowski J., 2003, *Posiedzenie Komisji Kartografii Teoretycznej MAK w Durbanie*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 35, nr 4, s. 319.
- c) Komisja Technologii Kartograficznej (Produkcji Map)
- Makowski A., 1973, *Pierwsze spotkanie robocze Komisji VI „Technologia Kartograficzna” MAK w Zurychu*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 5, nr 4, s. 188–189.
- Makowski A., 1974, *Drugie spotkanie robocze Komisji VI Technologii Kartograficznej MAK w Madrycie*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 6, nr 4, s. 188–189.
- Makowski A., 1976, *Czwarte spotkanie Komisji IV Technologii Kartograficznej MAK w Moskwie*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 8, nr 4, s. 218.
- Makowski A., 1978, *Piąte spotkanie robocze Komisji V Technologii Kartograficznej MAK w Müllheim*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 10, nr 1, s. 58.
- Makowski A., 1983, *Dziesiąte spotkanie Komisji „Produkcja map” (Komisji B) MAK w Warszawie*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 15, nr 1, s. 57.
- d) Komisja Edukacji Kartograficznej (Permanentnego Kształcenia Kartografów)
- Pasławski J., 1978, *Posiedzenie Komisji I Edukacji Kartograficznej w College Park, USA*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 10, nr 4, s. 187.
- Pasławski J., 1983, *Posiedzenie Komisji Permanentnego Kształcenia Kartografów (Komisji A) w Warszawie*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 15, nr 1, s. 86.
- Pasławski J., 1984, *Drugie spotkanie robocze Komisji Permanentnego Kształcenia Kartografów (Komisji A) MAK w Visegradzie*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 16, nr 2, s. 104–105.
- e) Komisja Automatyzacji w Kartografii (Kartografii Komputerowej, Zaawansowanych Technologii, Wizualizacji)
- Ostrowski J., 1973, *Sesja robocza Komisji III – Automatyzacji w Kartografii MAK w Budapeszcie*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 5, nr 4, s. 185–187.
- Baranowski M., 1984, *Konferencja Euro-Cardo II i posiedzenie Komisji C [Kartografii Komputerowej] Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej w Bolkesjo, Norwegia*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 16, nr 1, s. 43–45.
- Baranowski M., 1985, *Posiedzenie Komisji Kartografii Komputerowej (Komisji C) MAK w Perth*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 17, nr 2, s. 117.
- Andrzejewska M., 1997, *Posiedzenie Komisji Wizualizacji Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej w Gävle*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 29, nr 4, s. 284–285.
- Andrzejewska M., 1998, *Posiedzenie Komisji Wizualizacji MAK w Warszawie*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 30, nr 3, s. 239–240.
- f) Komisja (Grupa Robocza) Historii Kartografii
- Szeliga J., 1976, *Zebranie Grupy Roboczej Historii Kartografii MAK w Moskwie*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 8, nr 4, s. 219.
- Schnayder E., 1983, *Posiedzenie Komisji Historii Kartografii (Komisji F) MAK w czasie XI Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej w Warszawie*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 15, nr 1, s. 58–60.
- Szykuła K., 1984, *X Międzynarodowa Konferencja nt. Historii Kartografii oraz spotkanie Komisji Historii Kartografii (Komisji F) MAK w Dublinie*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 16, nr 1, s. 45–46.
- Schnayder E., 1987, *Spotkanie robocze Komisji Historii Kartografii MAK w Pradze*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 19, nr 1–2, s. 77–79.
- g) Połączona Grupa Robocza Atlasów Środowiska MUG i MAK
- Kondracki J., 1978a, *Pierwsze zebranie Grupy Roboczej Atlasów Środowiska w Madrycie*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 10, nr 2, s. 107–108.
- Kondracki J., 1978b, *Drugie zebranie Grupy Roboczej Atlasów Środowiska w Londynie*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 10, nr 3, s. 143–144.
- Kondracki J., 1979, *Trzecie i czwarte zebranie połączonej Grupy Roboczej Atlasów Środowiska Międzynarodowej Unii Geograficznej i Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 11, nr 3, s. 142–144.
- Kondracki J., 1980, *Piąte zebranie połączonej Grupy Roboczej Atlasów Środowiska Międzynarodowej Unii Geograficznej i Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej [Warszawa, maj 1980]*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 12, nr 3, s. 141–144.

- Kondracki J., 1981, *Szóste zebranie Grupy Roboczej Atlasów Środowiska Międzynarodowej Unii Geograficznej i Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 13, nr 1, s. 46.
- Kondracki J., 1982, *Siódme zebranie wspólnej Grupy Roboczej Atlasów Środowiska Międzynarodowej Unii Geograficznej i Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 14, nr 1, s. 54–56.
- Kondracki J., 1983, *Ósme spotkanie Grupy Roboczej Atlasów Środowiska Międzynarodowej Unii Geograficznej i Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej [Warszawa, lipiec 1982]*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 15, nr 1, s. 61.
- Kondracki J., 1984, *Dziesiąte spotkanie wspólnej Grupy Roboczej Atlasów Środowiska Międzynarodowej Unii Geograficznej i Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 16, nr 2, s. 107.
- h) Komisja Kartowania Tematycznego za Pomocą Teledetekcji
- Ciołkosz A., 1982, *Początek działalności Komisji Kartowania Tematycznego za Pomocą Teledetekcji MAK*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 14, nr 2, s. 108.
- Ciołkosz A., 1983, *Drugie zebranie Komisji Kartowania Tematycznego za Pomocą Teledetekcji (Komisji E) MAK*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 15, nr 1, s. 58.
- i) Komisja Atlasów Narodowych i Regionalnych
- Winid B., 1996, *Posiedzenie Komisji Atlasów Narodowych i Regionalnych MAK w Pradze*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 28, nr 4, s. 286.
- Krauze-Tomczyk I., Ostrowski J., 1998, *Seminarium Komisji Atlasów Narodowych i Regionalnych Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej w Rejkiawiku*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 30, nr 4, s. 315–316.
- j) Komisja „Kobiety i Kartografia”
- Krzywicka-Blum E., 2000a, *Komisja „Gender and Cartography” Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 32, nr 2, s. 138–139.
- Krzywicka-Blum E., 2000b, *Zebranie Komisji „Gender and Cartography” Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej w Budapeszcie*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 32, nr 4, s. 358.
- Krzywicka-Blum E., 2001, *Commissions' report. ICA Commission on Gender and Cartography*. „ICA News –Nouvelles de l'ACI” No. 37, s. 13.
- Krzywicka-Blum E., 2002, *Commissions' report. Gender and Cartography (GaC)*. „ICA News –Nouvelles de l'ACI” No. 39, s. 9.
- Krzywicka-Blum E., 2003, *Commissions report. Commission on Gender and Cartography*. „ICA News –Nouvelles de l'ACI” No. 41, s. 8–9.
- K.-Blum [Krzywicka-Blum] E., 2004, *Commissions report. Gender and Cartography*. „ICA News –Nouvelles de l'ACI” No. 42, s. 15.
- k) Pozostałe komisje i spotkania wspólne
- Ratajski L., 1970, *Posiedzenie Komisji Kartografii Tematycznej MAK w Stresie*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 2, nr 3, s. 142.
- Winid B., 1993, *Wspólne posiedzenie trzech komisji Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej w Wyszehradzie*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 25, nr 3, s. 158–159. (dot. posiedzenia Komisji Kształcenia i Szkolenia, Komisji Atlasów Narodowych i Regionalnych oraz Komisji Zastosowań Map i Danych Przestrzennych).
- Starzewski M., 1997, *Konferencja „Mapy i diagramy dla niewidomych i słabo widzących” w Lublanie*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 29, nr 1, s. 78.
- Krzywicka-Blum E., 1998, *Połączone seminarium dwóch komisji i grupy roboczej MAK na temat „Mapy dla specjalnych użytkowników”*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 30, nr 3, s. 244–245. (dot. seminarium Komisji Map i Grafiki dla Niewidomych i Słabo Widzących, Komisji „Kobiety w Kartografii” oraz Grupy Roboczej „Kartografia i Dzieci”).
- Rudnicki W., 2000, *Spotkanie Komisji Kartografii Górskiej MAK w Alpach austriackich*. „Polski Przegł. Kartogr.” T. 32, nr 2, s. 170.
- Zob. również VI: M. Baranowski 1986 i J. Ostrowski 1987.
- VIII. Opublikowane rezultaty prac komisji, wykonanych przez Polaków lub z ich udziałem
- Bibliographie internationale pour l'enseignement de la cartographie – International bibliography for education in cartography*. Ed. S. de Brommer. Paris: Comité Français de Cartographie, 1970, Opisy bibliogr. 151 podręczników, w tym 10 polskich, zestawionych przez L. Ratajskiego i J. Ostrowskiego.
- Multilingual Dictionary of Technical Terms in Cartography*. International Cartographic Association. Commission II, Definition, Classification and Standardization of Technical Terms in Cartography. Wiesbaden: Franz Steiner Verl., 1973, 573 s. Terminologia polska: Polskie Tow. Geograficzne, Komisja Kartograficzna, Podkomisja Terminologii Kartograficznej – chairman T. Michalski.
- Ratajski L.: *Some aspects of the grammar of map language in terms of cartographic communication*. Intern. Symposium on Cartographic Communication, London 1975, 19 s. (powiel.).
- Bibliography of works on cartographic communication*. Provisional edition. Edited by Ch. Board. Compiled by S. Paul (France), J. Ostrowski (Poland) and Ch. Board (UK). International Cartographic Association, Commission V. London 1976, 147 s.
- Ratajski L.: *The main characteristics of cartographic communication as a part of theoretical cartography*. Working Meeting on Cartographic Communication. Hamburg, Sept. 14–17, 1977, 18 s. (powiel.).
- Examples of environmental maps – Examples de cartes de l'environnement*. IGU-ICA Joint Working Group on Environmental Atlases. Madrid: Instituto Geográfico

- Nacional, 1980, 40 s. W tym J. Kondracki, J. Ostrowski: *Map of the synantropization of the environment in Poland*, s. 1–4 i mapa 1:2 000 000.
- Papers elaborated within the ICA Commission on Continuing Education in Cartography*. „International Yearbook of Cartography” Vol. 22, 1982. 186 s. W tym W. Grygorenko: *Development of the cartographical education in Poland*, s. 70–77.
- Ciołkosz A., Baranowska T.: *Selected annotated bibliography on application of satellite images to thematic mapping by aid of remote sensing*. Edited by A. Kesik and W. Kresovic. ICA Commission on Thematic Mapping by Aid of Remote Sensing. Department of Geography, University of Waterloo, 1984, 179 s.
- Further examples of environmental maps – Encore exemples des cartes de l’environnement*. IGU/ICA Joint Working Group on Environmental Atlases and Maps. Madrid: Instituto Geográfico Nacional, 1984, 58 s. W tym K. Trafas: *Atlas of the Tatra Mts. National Park*, 1 tabl. kol.
- Cartographical innovations. An international handbook of mapping terms to 1900*. Edited by H.M. Wallis and A.H. Robinson. Publ. by Map Collector Publications Ltd. and International Cartographic Association, London 1987.
- Compendium of cartographic techniques*. International Cartographic Association. London: Elsevier Applied Science Publ., 1988. W tym A. Makowski – autorstwo rozdz. 7. *Value transformations*, s. 61–79, współautorstwo rozdz. 5. *Contact copying at scale* s. 35–53, rozdz. 10. *Printing processes*, s. 97–103 oraz opracowanie bibliografii polskiej, s. 105–107.
- Thematic mapping from satellite imagery. A guidebook*. Edited by J. Denegre. Published on behalf of the International Cartographic Association by Elsevier Science Ltd., London 1994. 269 s. W tym A. Ciołkosz, A. Kesik: *Satellite remote sensing imaging and its cartographic significance*, s. 1–29.
- Proceedings of the Seminar on Electronic Atlases, held at Charles University, Prague, July 31 – August 2, 1996, and at the 28th IGU Conference, The Hague, August 8, 1996*. ICA Commission on National and Regional Atlases. Enschede 1997, 86 s. W tym B. Winid: *Concepts of new reference national atlases: global or regional approach*. s. 3–5; E. Siekierska, F. Ormeling: *In memoriam Bogodar Winid*, s. 5–6.
- Proceedings of Joint Seminar on „Maps for Special Users”*. Wrocław, Warsaw-Laski, Poland, June 2–4, 1998. ICA Commission on Maps and Graphics for Blind and Visually-Impaired People, ICA Commission on Gender in Cartography, ICA Working Group on Cartography and Children. Edited J.M. Anderson, E. Krzywicka-Blum. Wrocław: Wydawn. Akademii Rolniczej we Wrocławiu, 1998, 194 s. W tym J. Bac-Bronowicz: *Information content of mental maps of the July 1997 flood in Wrocław, Poland*, s. 55–68; H. Klimczak: *Graphic visualization of gender problem in Poland*, s. 117–132; E. Krzywicka-Blum, J. Kuchmister: *Sonic coding as contemporary enhancement of tactual methods used in education of congenitally blind children*, s. 139–144 i W. Żyszkowska: *Some cognitive aspects of map perception with regard to gender-based differences*, s. 169–176.
- Proceedings of the Seminar on Electronic Atlases and National Atlas Information Systems in the Information Age, held at the University of Iceland. Reykjavik, August 4–7 1998*. ICA Commission on National and Regional Atlases. Enschede 1999, 71 s. W tym I. Krauze-Tomczyk & J. Ostrowski: *Polish national and regional atlases 1988–1998*, s. 13–18 i J. Ostrowski: *Two electronic atlases of Poland: contents, preparation, applications*, s. 53–54.
- Proceedings. Seminar for ICA Commission on National and Regional Atlases, 2001 Beijing*. Beijing: China Meteorological Press, 2003, 160 s. W tym E. Krzywicka-Blum: *The state of works connected with projected „ICA Demographic World Atlas”*, s. 16–18.
- The Selected problems of theoretical cartography 2002. Proceedings of a seminar of the Commission on Theoretical Cartography (Gdańsk, Poland, July 20–21, 2002)*. Edited by A. Wolodtschenko. International Cartographic Association, Commission on Theoretical Cartography, 2003, 81 s. W tym P. Neytchev: *The main trends in theoretical cartography and the map language*, s. 45–48.
- Demographic Atlas. Poland*. Scientific design and elaboration International Cartographic Association, Commission on Gender and Cartography. Agricultural University of Wrocław, Department of Geodesy and Photogrammetry. Chief editor E. Krzywicka-Blum. Wrocław: Wydawn. Akademii Rolniczej we Wrocławiu, 2003, 44 nlb. s.

Forty years of Poland's participation in the activities of the International Cartographic Association

Summary

The International Cartographic Association (ICA) was founded in 1959 by the representatives of 13 countries as a result of an initiative of Swedish cartographers. Since then this important and useful organization has been steadily growing in the number of participating countries (79 today) as well as developing the range of its activities. Poland became its member forty years ago, in July 1964, at the 2nd General Assembly in London. It is represented by the Institute of Geodesy

and Cartography. In 1976 Polish National Committee for International Cartographic Association was founded at the Institute to support Polish cooperation with the ICA. Today the Committee consists of 24 representatives of various offices, scientific institutes, higher schools and organizations related to cartography.

Since 1964 Polish cartographers have been taking active part in all ICA activities. It is especially evident during biannual International Cartographic Conferences

(table 1). At each of them (except the 4th Conference in New Delhi in 1967) Polish representatives presented their papers (the largest number, 10, in Warsaw in 1982 and Beijing in 2001) and posters (the largest number, 10, in Ottawa in 1999). Numerous Polish publications were presented at exhibitions accompanying International Cartographic Conferences. The 11th International Cartographic Conference in the summer of 1982 was a major challenge for Polish cartographers. Organized in difficult conditions of martial law it was nevertheless regarded as one of the best prepared and most fruitful by its 193 foreign participants from 37 countries. They were particularly impressed with cartographic exhibitions, including the biggest to date exhibition of cartography of the host country, which included 812 items (117 atlases among them). At the last two conferences Polish panoramic plans of Venice and Berlin were awarded the best urban maps, while a Polish satellite image map of Karkonosze Mts. won in the category of satellite maps. Since 1993, when the Conferences' program included Barbara Petchenik Children's Map Competition, Poland has always been represented in it and 4 Polish pupils have been among the winners.

Polish input to the efforts of particular commissions and working groups is varied. In some commissions Polish cartographers have been active members, or even leaders, since the very beginning; in other they participate only sporadically. The Commission on Cartographic Communication, founded in 1972 as an initiative of Professor Lech Ratajski of Warsaw University and led by him until his death in 1977 was one of the more dynamic. Between 1980–1984 Polish scientists headed two commissions: Professor

Andrzej Ciołkosz (The Institute of Geodesy and Cartography) was the chairman of the Commission on Thematic Mapping by the Aid of Remote Sensing, while Professor Bogodar Winid (Warsaw University) was the chairman of the Commission on National and Regional Planning Cartography. Since 1999 Professor Ewa Krzywicka-Blum (Wrocław Academy of Agriculture) has headed the Commission on Gender and Cartography, which investigates specific problems of under-represented groups. Other commissions in which Polish scientists have been active include the Commission on Definition, Classification and Standardization of Cartographic Terms, the Commission on Map Production Technology, the Commission on Visualization, the Commission on Maps and Graphics for Blind and Visually-Impaired People and the Commission on Theoretical Cartography.

Achievements of several Polish scientists have been recognized by the international cartographic society. Professor Lech Ratajski was a Vice-President of the International Cartographic Association in the years 1972–1977; after his death Professor Andrzej Ciołkosz held that post until 1982. Professors Stanisław Pietkiewicz (1982) and Andrzej Ciołkosz (2003) also became Honorary Fellows of the ICA.

A certain weakness of Polish participation lies in the fact that it is limited to a relatively small group. However gradually more and more young cartographers and specialists from related disciplines are joining in, better prepared to take up the challenges of the 21st century.

Translated by M. Horodyski

Сорок лет участия Польши в работах Международной Картографической Ассоциации

Резюме

Международная Картографическая Ассоциация (МКА) была создана в 1959 г. по инициативе шведских картографов делегатами из 13 стран. С этого времени эта важная и полезная организация систематически развивалась как с точки зрения числа участвующих государств (в настоящее время их 79), так и диапазона деятельности. Польша была принята в её члены 40 лет тому назад, в июле 1964 г. на II сессии Генеральной Ассамблеи в Лондоне, а представителем её является Институт геодезии и картографии в Варшаве. В 1976 г. при институте был создан Национальный комитет по делам Международной Картографической Ассоциации, как коллектив инспирирующий польское сотрудничество с МКА. В настоящее время он насчитывает 24 представителя разных учреждений, научных институтов, высших учебных заведений и организаций, связанных с картографией.

С 1964 г. представители польской картографии активно участвуют во всех формах деятельности МКА. Эта активность особенно заметна во время Международных Картографических Конференций, организованных через каждые два года (таблица 1). На каждой из них (за исключением IV Конференции

в Нью-Дели, 1967) польские делегаты зачитали доклады, больше всего по – 10 в Варшаве в 1982 г. и в Пекине в 2001 г., представили плакаты, больше всего – 10 в Оттаве в 1999 г., а многочисленные польские публикации присутствовали на Международных картографических выставках, организованных по случаю конференций. Огромным вызовом для польских картографов была XI Международная Картографическая Конференция в Варшаве летом 1982 г., подготовленная в трудных условиях военного положения в Польше, и, несмотря на это, признанная её 193 иностранными участниками из 37 стран одной из наилучше организованных и плодотворных. Гостям из заграничных импортировали, прежде всего, картографические выставки, в том числе, самая большая из всех до сих пор состоявшихся, выставка картографии хозяев конференции с 812 экспонатами (в том 117 атласами). На выставках при двух последних конференциях, как самые лучшие в категории городских карт, были награждены польские панорамные планы Венеции и Берлина, в категории спутниковых карт – польская карта спутникового изображения Карконош. С 1993 г., когда в программы

конференций МКА были включены конкурсы работ детей им. Барвары Печеник, Польша всегда на них представлена, и уже четыре польских ученика нашлись в числе победителей.

Польский вклад в достижения отдельных комиссий и рабочих групп разнороден. В одних, с самого начала их существования, польские картографы были и остаются активными членами, и даже лидерами, зато с другими поддерживают лишь спорадические контакты. Довольно динамически действовала созданная в 1972 г. Комиссия картографической коммуникации, инспирированная и руководимая профессором Варшавского университета Лехом Ратайским (вплоть до его смерти в 1977 г.) В 1980–1984 годах польские учёные возглавляли две комиссии: проф. Анджей Циолкош (Институт геодезии и картографии) руководил Комиссией по тематическому картированию с помощью дистанционного зондирования, а проф. Богодар Винид (Варшавский университет) – Комиссией картографии по национальному и региональному планированию. В настоящее время с 1999 г. специфическими проблемами групп, не имеющих достаточной презентации, занимается проф. Ева Кшивицка-Блюм (Сельскохозяйственная академия во Вроцлаве) в руководимой ею Комиссии

Gender and Cartography. Большой активностью отличались также польские члены Комиссии по определению, классификации и стандартизации технических терминов в картографии, Комиссии по технологии производства карт, Комиссии по визуализации, Комиссии карт и график для незрячих и слабовидящих, а также Комиссии по теоретической картографии.

Деловитость и активность нескольких представителей Польши была признана международным картографическим сообществом. Проф. Л. Ратайски был в 1972–1977 годах вице-президентом Международной Картографической Ассоциации, а после его смерти этот пост до 1982 г. занимал проф. А. Циолкош. Звание почётных членов МКА получили проф. Станислав Петкевич (1982) и проф. А. Циолкош (2003).

Слабой стороной польского участия в работах МКА является, подобно тому, как и в других странах, то, что эту активность проявляет относительно небольшая группа лиц. Наблюдаем, однако, позитивное явление подключения к этим работам всё растущего числа молодых картографов и специалистов близких дисциплин, лучше подготовленных для выполнения требований XXI века.

Перевод Р. Толстикова